

ลานจันทร์

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม~ธันวาคม พ.ศ. 2551)

ชื่อวารสาร : ลานจันทร์

ISSN : 125-2577

กำหนดออก : ราย 6 เดือน

เจ้าของ : หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร

วัตถุประสงค์ : 1. เพื่อเผยแพร่วิทยาการความรู้และความเคลื่อนไหวในสาขาวิชา
บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้/ความก้าวหน้าทางวิชาการ
3. เพื่อประชาสัมพันธ์ผลงานของหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์
สำนักหอสมุดกลาง

ที่ปรึกษา : ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นรงค์ นิมพาลี)
หัวหน้าหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
(นางกาญจนา สุคนธมณี บรรณารักษ์เชี่ยวชาญ 9)

บรรณาธิการ : สมปอง มิสลิตะ

กองบรรณาธิการ : จันท์เพ็ญ กล่อมใจขาว
เอกอนงค์ ดวงจักร์
พนิดา จมูศรี

ปก : ศักรภพณ์ จมูศรี

ติดต่อเป็นสมาชิก : หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

โทรศัพท์/โทรสาร : 034-255092

e-mail : snc_lib@su.ac.th

web site : <http://www.snamcn.lib.su.ac.th>

ถ้อยแถลงจากบรรณาธิการ

ในที่สุด “ลานจันทร์” ฉบับไอทีก็ออกมาเผยแพร่ต่อหน้าท่านผู้อ่าน ขณะที่ชีวิตของพวกเขาชาวหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ กำลังก้มหน้าก้มตาเรียนรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

จาก Web 2.0 ถึง Library 2.0 ในช่วงปลายปีเรื่อยมาถึงปัจจุบัน เป็นหัวข้อที่ฮิตติดอันดับ แต่หากจะให้ขอตหนักเข้าไปอีก สมัยนี้ต้องพูดถึง “Change” หรือ “ความเปลี่ยนแปลง” ซึ่งไม่ทราบว่าเป็นกระแสของโอบามาแห่งทำเนียบขาว หรือโอบามาร์ค ณ ประชาธิปัตย์

ไม่พ้นกระทั่งหอสมุดของเราที่แอบๆ มี Change Project ที่ได้ปิดฝุ่นหลายโครงการที่มีอยู่เดิม ไล่ไอเดียของ Web 2.0 และแนวโน้มของเทคโนโลยีที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน

บทความในลานจันทร์ฉบับนี้จึงเป็นเรื่องเล่าถึงความเป็นมา ความเป็นไป และความน่าจะเป็นของหอสมุด ที่พวกเราได้จากประสบการณ์ของตัวเอง จากการฟังผู้รู้ และการเข้าสัมมนาในที่ต่างๆ ซึ่งคิดว่าอาจจะเหมาะกับหลายๆ คนที่ปฏิเสธเทคโนโลยี และกำลังเริ่มต้นที่จะเรียนรู้

ไม่มีคำว่าสายเกินไป...สำหรับการเรียนรู้ หากใจคุณสู้...สู้...และสู้ ค่ะ

บรรณาธิการ

มีนาคม 2552

สารบัญ

	หน้า
ถ้อยแถลงจากบรรณาธิการ	
“ฮ่าไฮ่” ก่อนจะเป็น Open Library <i>สมเกียรติ ฉัตร์จีนยศ</i>	1-7
อยู่ท่ามกลางสังคมเครือข่ายออนไลน์ <i>สมปอง มิสลิตะ</i>	8-12
Open Library – Information to Library on Internet <i>สมเกียรติ ฉัตร์จีนยศ</i>	13-17
ความร่วมมือออนไลน์ระบบเปิดเพื่อชุมชนห้องสมุดและวิจัยไทย <i>พัชรี เวชการ</i>	18-29
หาความต่าง สร้างงานใหม่ ใส่ใจคุณธรรม <i>ยุพดี จารุทรัพย์</i>	30-53
INNOPAC User Group ครั้งที่ 13 <i>จันทร์เพ็ญ กล่อมใจขาว</i>	53-58

“ฮ่าไฮ” ก่อนจะเป็น Open Library

สมเกียรติ ฉัตรชัยยศ*

“เฮ! เธอส่งอะไรมาให้ฉันนะในอีเมลล์ พอคลิกที่ลิงค์มันไปที่ ไฮห้า มันคืออะไรอะ” เสียงแจ้วฟังชัดจากเพื่อนร่วมงานของผมทำให้ผมนั่งคิดไปอยู่พอสมควรว่าผมส่งอะไรมั่วซั่วไปให้ หรือจะเป็นไวรัส สปริม เอ่ย สแปม หรือ เวิร์ม หนอนดิจิตอลนักชอนไซระบบจนเป็นรูรั่วเปิดช่องทางให้ไวรัสตัวอื่นๆ เข้าไปทำลายข้อมูลใน อีเมลล์และระบบจนพัง แต่พอลันเมื่อมีเสียงหัวเราะคิกคัก รอดออกมาจากห้องที่ทำงานอีกคนหนึ่งผมก็เริ่มนึกออกว่ามันคืออะไร ไฮห้าหรือ ผมก็เลยบอกว่่ากัฮ่าไฮใจ เป็นเครือข่ายสังคมเพลงอีแซวสนุกสนาน จริงๆแล้วผมก็ไม่รู้ว่าจะรู้สึกอย่างไรกับมันขณะนั้น จะร้องไห้หรือหัวเราะหรือเฮ้อ

เรื่องนี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับที่ผมได้มีโอกาสมานั่งทำงานในห้องสมุดเพื่อหาและเตรียมข้อมูลเพื่อใช้พูดในงานสัมมนาของ UniNet ที่ผ่านมานี้ปีที่แล้วและกับังเอิญได้มาพบกับผู้ที่ทำให้ชีวิตผมต้องพลิกผันเปลี่ยนไปอย่างหน้ามือเป็นหลัง... จากการที่คนภายนอกคิดว่าบ้าๆ บอ ๆ (แต่หล่อนิดหน่อย) อยู่แล้ว ก็เลยดูบ้าหนักเข้าไปใหญ่เมื่อสิ่งที่บังเอิญพล่อยหลุดออกจากปากให้ท่านผู้นี้ฟังดันไปถูกอกถูกใจเข้าจนถึงขั้นเชื้อเชิญ ออกอุบาย ขุดหลุมพรางให้ผมต้องหลงมาทำงานด้วย (ความเต็มใจ...มั้ง) สิ่งที่เราพูดคุยกันก็มีหลายเรื่องเริ่มจากการที่ทำไมผมจึงสนใจ หรือคนอย่างผมสนใจเรื่องห้องสมุด อ่านหนังสือ

---

* โครงการจัดตั้งหน่วยคอมพิวเตอร์สมรรถนะสูง ศูนย์คอมพิวเตอร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
อีเมลล์ : somkiat@su.ac.th, schatchu@hotmail.com โทรศัพท์ : 034-255813 ต่อ 629

หรืออะไรๆด้วยเหอ เป็นโปรแกรมเมอร์แล้วมายุ่งยามหรือคิดอะไรเกี่ยวกับงานห้องสมุดมานั่งห้องสมุดมีจุดประสงค์อื่นหรือเปล่า (อืมม...แน่นอนผมตอบในใจ) คิดอะไรกับระบบห้องสมุด บาบาบาบาบาบา แล้วก็เชิญผมเป็นวิทยากรให้ห้องสมุดบรรยายในหัวข้อเรื่อง Web 2.0, Library 2.0, Knowledge 2.0 ทั้งที่ผมบอกว่ายังเพิ่งเริ่มคิดและสร้างระบบให้กับที่ทำงานอยู่แต่ก็รับไว้ผมจนผมต้องยอมมาเป็นวิทยากรให้จนได้และยังแถมอีกหนึ่งรายการต่องานสัมมนาประจำปี

เมื่อเริ่มมีการพูดคุยและการทะเลาะ การวางแผนงานก็ได้เริ่มขึ้นมาเรื่อย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ด้านการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ผมก็ไม่แน่ใจหรอกว่าความคิดผมจะได้รับการตอบสนองมากเท่านี้ นึกว่านี่ก็คงเป็นการช่วยเตรียมการวางแผนเรื่องโครงการกับงานงบประมาณ*ในกระดาษ* เมื่อเสร็จแล้วภายในชั่วประเดี๋ยวประด๋าว ผมก็คงได้นั่งอ่านหนังสือสบายๆ อ่านบทความที่ไปสมัครไว้ตามเว็บต่างๆ ทดลองและทดสอบการทำงานกับโปรแกรมรหัสเปิดที่สนใจหรือที่เกี่ยวข้องกับงานของผม เช่น ระบบคลัสเตอร์ (Cluster Computing) และระบบกริด (Grid Computing) และต่อเนื่องไปถึงระบบเมฆ (Cloud Computing) และการเขียนโปรแกรมแบบขนานเพื่อทำงานบนเครื่อง Multi-core ซึ่งเครื่องคอมพิวเตอร์ต่อไปนี่เริ่มเป็นระบบสถาปัตยกรรมแบบนี้

งานที่ผมถูกทดลองทำให้กับห้องสมุดคือเรื่องของการอบรมการสร้างเอกสารมาตรฐาน โดยใช้เทคโนโลยี XML ซึ่งเป็นการอบรมแบบ on-site training โดยเรื่องระบบการอบรมแบบนี้และ on-job training ก็เป็นอีกระบบงานที่มีการพูดคุย วางแผนและจัดการเพื่อสร้างระบบการอบรมความรู้ด้านสารสนเทศให้กับบุคลากรของหอสมุดฯ แล้วก็เลยมาเรื่อยจนเป็นเหตุให้ท่านผู้นั้นเห็นว่าคุยกับคน (บ้า) อย่างนี้ได้ทุกเรื่อง (อืมม...ผมก็ง

ตัวเองอยู่เหมือนกันนะ)

การพูดคุยกันได้เริ่มเข้าสู่การคิดเรื่องกิจกรรม สังคมและสภาพแวดล้อมของสังคม ในทับแก้วและของมหาวิทยาลัยศิลปากร นิพนธ์ผู้บริหารบ้างตามเรื่องตามราว เมื่อลงลำดับความเป็นไปเป็นมาและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาในทับแก้วนี้แล้ว ก็เลยเห็นภาพต่างๆ ะไรบางอย่างของเครือข่ายสังคมในโลกแห่งความจริงที่เราอยู่ซ้อนทับกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่อยู่ตรงหน้าจอคอมพิวเตอร์ที่เราใช้กันอยู่ทุกวัน บวกกับหน้าต่างๆ ของภาพหน้าวัยละอ่อนที่โผล่คั่นกลางขึ้นมา แต่กลับทำให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการต่อเชื่อมระหว่างโลกจริงกับโลกออนไลน์ ให้เป็นส่วนหนึ่งของกันและกันได้อย่างประโยชน์ร่วมกัน มีอยู่หลายครั้งที่ผมคิดว่าที่ใครบอกว่า “Internet เป็นคลังความรู้และข้อมูลขนาดใหญ่” แต่ถ้ามีแต่คนหาและค้นข้อมูลความรู้แต่ไม่มีการใส่หรือต่อยอดหรือเพิ่มเติมเรื่องราวความรู้ต่างๆ เข้าไป โลกอินเทอร์เน็ตอาจจะหมดความหมายไปวันใดวันหนึ่งโดยฉับพลัน เพราะการสื่อสารด้านอื่นๆ เริ่มมีบทบาทมากขึ้น ซึ่งถ้าพิจารณาตามวัฏจักรก็คงต้องปล่อยไป แต่สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเงาตามตัวในการใช้อินเทอร์เน็ตคือปัญหาในหลายด้าน แม้แต่ปัญหาด้านการจัดการความรู้หรือการใช้ความรู้ที่หาได้อย่างไม่ถูกต้อง (อย่างการลอกวิทยานิพนธ์) หรือจะมองว่าไม่ใช่ปัญหาของเรา?

แนวคิดในการออกแบบและจัดการองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตก็เป็นอีกเรื่องที่ได้มีการพูดคุยกัน ในเรื่องนี้จะเป็นการบังเอิญที่ผมก็ได้เสนอการจัดการความรู้ที่สามารถสร้างขึ้นเองได้พร้อมกับ การสร้างเครือข่ายสังคมและการสร้างเครื่องมือเพื่อการจัดการความรู้ให้กับศูนย์คอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมรหัสเปิดระบบการจัดการเนื้อหา (Content Management System : CMS) เป็นพื้นฐานและพัฒนาส่วนประกอบต่างๆ ทั้งที่มา

พร้อมระบบและดัดแปลงให้เหมาะสม การออกแบบและวางแผนพัฒนาส่วนโปรแกรม ประกอบอื่นๆที่เรียกว่า plug-in เพื่อพัฒนาให้เป็นระบบการจัดการความรู้ต่อไปซึ่งทำให้มีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพตามความต้องการและสิ่งแวดล้อมของเจ้าของระบบ และรวมถึงการแนะนำโปรแกรมที่มีและทำงานอยู่แล้วในการทำงานเป็นส่วนประกอบของระบบการจัดการความรู้ เช่น โปรแกรมออฟฟิศ 2007 (Office 2007), IE 7, IE 6 & Plug-in, Firefox & Plug-in เป็นต้น

ไฮไฟว์ หรือ Hi5 เครื่องขายสังคมออนไลน์มีสมาชิกมากมายทั่วโลก เป็นสังคมออนไลน์ที่บริการให้สมัครสมาชิก แสดงตัวตน โชว์กิจกรรมในชีวิตประจำวันและข้อมูลอื่นๆ ให้บริการหาเพื่อนโดยส่งการแนะนำ พร้อมเชิญชวนผ่านอีเมลล์ เพื่อให้มาเยี่ยม แนะนำ ตีตึง หรือเมนต์ “อย่าลืมมาเมนต์ให้เรานะ” เขียนอะไรก็ได้ตามแต่อารมณ์ให้เพื่อนชม เว็บไซต์ที่เพื่อนทางอินเทอร์เน็ตได้สร้าง จัดความสวยงาม ใส่ทั้งรูป เสียง คลิปวิดีโอ และอื่นๆ โดยส่วนใหญ่จะได้ยิน Hi5 ไปในทางบันเทิง เป็นสังคมของเด็ก นักศึกษา แต่จริงแล้วก็มีนักการเมืองเล่นและใช้ประโยชน์จากสังคมออนไลน์ที่ให้บริการฟรีทุกอย่างมาระยะเวลาหนึ่งอย่างน้อยก็ผ่านหลายรัฐบาลในบ้านเรา

การให้บริการที่เปิดกว้าง และเกิดลมเข้ามาในสังคมเมืองไทยอย่างรวดเร็ว โดยสิ่งที่เราเห็นและได้ยินจากข่าวว่ามีเรื่องราวเกิดขึ้นมากมายแต่ไม่ค่อยจะเป็นเรื่องดีสำหรับผู้ใหญ่ในสังคมไทยคือเครื่องขายสังคมออนไลน์ Hi5 นี้ ให้บริการ ภาพ เสียง คลิปวิดีโอ ซึ่งบางทีก็เป็นเรื่องราวของเด็กหรือวัยรุ่นที่อยากโชว์ (ที่อืมม...ผมก็อยากดูนะ หุหุ) จนเป็นแบบอย่างให้เยาวชนของเราได้ลองทำบ้างตามเรื่องตามราว ปัญหา เหตุการณ์ไม่ดีก็ตามมา มีมาตรการป้องกันมากมายจากภาครัฐ ซึ่งก็ดีกว่าไม่มีอะไรออกมาเลย แต่ปัญหามันอยู่

ตรงไหนกัน ผมตั้งคำถามขึ้นมา จนวันนี้ในสังคมไทย Hi5 เริ่มค่อยจางไป แต่เครือข่ายสังคมออนไลน์อื่นๆก็เริ่มเกิดขึ้นมามากมาย *ทำไม...*

Google เปิด Orkut, Amazon มี Pricekut, Microsoft มี Window Live Space และเป็นพันธมิตรกับ Facebook อะไรที่ทำให้ยักษ์ใหญ่ในวงการอินเทอร์เน็ตโดดเข้าร่วมสร้างและสนับสนุนเครือข่ายสังคมออนไลน์เหล่านี้ ถ้าเป็นด้านธุรกิจการค้าน่าจะเป็นประเด็นหลักในกระแส economy of scale นี้ หลักการตลาดถ้าสามารถวางสินค้าไปในจุดที่สะดุดตาผู้คนได้มากที่สุดสินค้านั้นก็น่าจะขายได้มากขึ้น สินค้าบนอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นสินค้าบริการสามารถเข้าถึงได้เพียงการคลิกเข้าไปใช้อย่างง่ายดายโดยไม่ต้องพลิกฝ่ามือหรือพกกล้วย Google ให้บริการหลายอย่างเพิ่มขึ้นมาไม่ว่าจะเป็น Google Doc, Blog, Picture, วิดีโอ ซึ่งต่อเชื่อมกับการค้นหาหรือ search engine ซึ่งเป็นบริการหลักของ Google มี iGoogle เป็นเว็บท่าหรือ Portal ซึ่งเปิดกว้างให้นำบริการจากใน Google เองเช่นบริการ search engine เอง หรือบริการ Blog feed จากเว็บไซต์อื่นๆ เช่น YouTube, Flickr, CNN, BCC เป็นต้น หรือจากเครือข่ายสังคมอื่นๆ เช่น Facebook, Yahoo, Microsoft ก็เริ่มให้บริการเช่นเดียวกันและเริ่มเกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบริการของเครือข่ายสังคมออนไลน์ซึ่งทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกระหว่างเครือข่ายในขณะเดียวกัน เช่นการส่งอีเมลถึงกันพร้อมลิงค์ที่สามารถคลิกเข้าไปที่หน้าเว็บไซต์ที่ต้องการ โขว์ การให้สมาชิคนำบริการจากเครือข่ายสังคมอื่นๆ มาวางไว้ในหน้าเว็บไซต์ที่สร้างไว้ในเครือข่ายสังคมที่เป็นสมาชิกอยู่

ส่วนหนึ่งของความคิดในการจัดการความรู้ผนวกกับบริการในเครือข่ายสังคมตั้งแต่การจัดการ Blog ซึ่งผมได้อธิบายให้ฟังข้างต้นนั้นเป็นส่วนหนึ่ง ที่ทำให้สามารถอธิบายโลกที่

ทำงานอยู่เบื้องหลังภาพของระบบสารสนเทศขนาดใหญ่ที่ทำงานข้ามระบบและข้ามบริการ ระบบที่เตรียมให้กับผู้ใช้และผู้พัฒนาโดยทั่วไปได้สามารถพัฒนาระบบงานของตัวเองได้ เช่น Google App, Amazon C2, Facebook หรือ Twitter โดยใช้เทคโนโลยีที่เรียกว่า Cloud Computing ซึ่งเทคโนโลยีนี้ทำให้ผู้พัฒนาระบบสามารถสร้างระบบของตัวเองได้ในโลกของ Virtualization คือสามารถมีระบบปฏิบัติการและโปรแกรมอื่นๆ ที่ต้องการได้โดยไม่ต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง สิ่งที่ระบบเหล่านี้ให้บริการคือฮาร์ดแวร์ขนาดมหึมาที่พร้อมใช้งานและให้บริการด้วยค่าใช้จ่ายราคาถูกรวมกับซอฟต์แวร์บริการซึ่งทุกอย่างจะทำงานเหมือนกับเป็นโปรแกรมเดียว ท่านผู้อ่านลองนึกถึงภาพที่เรานำทุกสิ่งทุกอย่างบนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เราทำงานอยู่ทุกวันนี้ตั้งแต่ระบบปฏิบัติการ Windows และโปรแกรมต่างๆ ทั้งหมดไปไว้บนระบบขนาดใหญ่ที่ใดที่หนึ่งที่เราไม่จำเป็นต้องรู้ว่ามันมีรูปร่างหน้าตาอย่างไรโดยยังสามารถทำงานได้เหมือนกับอยู่บนเครื่องคอมพิวเตอร์ของเราเองโดยที่เราไม่ต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์อีก

ก่อนที่จะเพื่อไปไกลมากกว่านี้ผมขอเบรคเรื่องราวเทคโนโลยีสารสนเทศที่เราสามารถใช้ประโยชน์จากมันได้มากมายมหาศาล โดยจะขอเล่าเรื่องความคิดและเทคโนโลยีสารสนเทศในเรื่อง Web 2.0 Library 2.0 จนถึง Open Library และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องรวมถึงการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทั้งของผู้ทำงานและผู้ใช้งานห้องสมุดในโลกที่ต่อกับโลกอินเทอร์เน็ตซึ่งต่อเชื่อมเครือข่ายสังคมบนดินกับเครือข่ายสังคมบนอินเทอร์เน็ตต่อไป แต่อย่างไรก็ดีแล้วสิ่งที่สำคัญคือการสร้างหน่ออ่อนทางด้านความรู้ขึ้นมาใหม่ซึ่งก็เชื่อว่าไม่สามารถทำได้แต่ต้องช่วยกันบ่มเพาะ ออกแบบและสร้างสภาพแวดล้อมบนโลกทั้งสองใบให้ผสานกลมกลืนโดยมีคนแต่ละรุ่น (Our generation to

next generation) เป็นตัวประกอบและพี่เลี้ยงเพื่อสร้างระบบสารสนเทศที่เราสามารถใช้เป็น
แหล่งอ้างอิง (Reference) ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม วิชาการ และด้านอื่นๆที่ดีเป็นหลัก
แหล่งที่น่าเชื่อถือให้กับสังคมโดยรวมโดยอาจจะเรียกว่า SU Hi5 หรือ Tubkaew Hi5 ที่มี
เครือข่ายสังคมบนดินและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่สร้างผสมผสานกันไปนี้เป็นฐานอันมั่นคง
ต่อไป

อยู่ท่ามกลางเครือข่ายสังคมออนไลน์

สมปอง มิสสิตะ*

กับชีวิตปกติของบรรณารักษ์คนหนึ่งที่ใช้คอมพิวเตอร์เพียงไมโครซอฟเวิร์ด นานๆ ครั้งสำหรับ การทำงานกับ Excel และ Power Point กับชีวิตที่ไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่าง megabyte, gigabyte, byte หรือความแตกต่างของแรมกับรอมได้อย่างฉับไว สรุปคือ เป็นคนที่ฉลาดน้อยในระดับเป็นแถวหน้าเลยทีเดียว

Web 2.0 จึงเป็นคำๆ หนึ่งที่เห็นวับๆ แวมๆ จำได้ว่าเคยเห็นคำนี้จากเอกสารประกอบการสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาครั้งที่ 24 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงแหล่งสารสนเทศ : จากห้องสมุดสู่ศูนย์การเรียนรู้ เมื่อวันที่ 25-27 ตุลาคม พ.ศ.2549 เป็นการเสนอเรื่อง CLM : Delivering the Future หรือ ศบส : การย่างก้าวสู่ออนาคต โดย ดร.โจเซฟ ดี โรลล์ลี และ รองศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ เพรสคอตท์ ซึ่งขณะท่านทั้งสองท่านดำรงตำแหน่งผู้บริหารศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ การนำเสนอมีเพียงสไลด์ไม่กี่เฟรม แต่อัดแน่นด้วยเนื้อหาที่สำคัญคือแนวคิดนั้นยังนำมาใช้ได้ดีในปัจจุบัน ครั้งนั้นเป็นการ “เห็น” เท่านั้น แล้วคำนี้ก็หายไปกับวันเวลาที่ผ่านไป เพราะใช้เวลาในช่วงนี้เฝ้ามองลูกหลานที่โตขึ้น และเริ่มมีการใช้ Hi5 ซึ่งมีคำวิจารณ์มากมายทั้งบวกลบ ในฐานะผู้ปกครองจึงอดไม่ได้ที่ต้องเข้าไปเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตและทำความเข้าใจในโลกของพวกเขา พร้อมกับกับความทิ้งในศักยภาพของเด็กๆ ที่มี

---

* ฝ่ายบริการ หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร

อีเมลล์ : missitaa@su.ac.th, missitaa@gmail.com โทรศัพท์ : 034-255092 ต่อ 21110

กระบวนการจัดการความรู้ได้อย่างยอดเยี่ยม ถ่ายทอดได้อย่างฉับไว โดยไม่ต้องอาศัยคู่มือ หรือต้องเขียนกระบวนการทำงาน แม้เว็บไซต์จะโดนบล็อกด้วยระบบรักษาความปลอดภัย ลักก็ชั่น พวกเธอจะไม่สน พร้อมทั้งจะทะยานไปข้างหน้าเพื่อจะเข้าไปแคะ แกะ และค้นหาสิ่งที่พวกเขาต้องการในโลกของ social networking ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ learning by doing

ปลายเดือนมีนาคม พ.ศ.2551 คุณสุทธิชัย หยุ่น และคุณวีณา เล้าหคกุล นำประเด็นของ web 2.0 มาคุยในรายการซีพจรโลก มีคำอธิบาย และมีการยกตัวอย่างของคนสูงวัยที่ใช้ Hi5 ขณะที่ในช่วงนั้น (หรือนานแล้ว) วงการเรามีการเขียนถึง Web 2.0 มากขึ้น จาก web 2.0 ละเอียดไปจนถึง library 2.0 ตาม Blog ต่างๆ มากมาย ในบ้านเราผู้เขียนขออนุญาตเอ่ยนาม Projectlib-librarian 2.0 และคุณเลอชาติ ธรรมธีรเสถียร จาก TCDC ผู้นำเทคโนโลยีของ web 2.0 มาใช้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง ผู้เขียนขอยกให้ ซึ่งหากพบจะบอกว่าขอบคุณและขอบคุณ

เวลาใกล้เคียงกับช่วงเหล่านี้เคยมอบหมายให้น้องรักจากงานไอที ไปหาใครสักคนในศิลปากรที่จะอธิบายและมาช่วยทำเรื่องแบบนี้ คิดในขณะนั้นเพียงต้องการเปลี่ยนหน้าตาเว็บไซต์ของหอสมุดฯ ให้ดูเก๋ เพราะน้อยอกน้อยใจกับตัวเลขที่ทั้งปียังไม่ได้ครึ่งของ Hi5 ในหนึ่งวัน บวกกับสัญญาสัญญา (โหด) ที่ทั้งอ่านและฟังแล้ว คิดได้ว่าต้องเป็นเรื่องที่ต้องทำ และทำอย่างต่อเนื่อง ลำพังส่งคนไปฟัง แล้วกลับมาทำคงไปไม่รอด หรือถึงไปได้ก็คงจะกระท่อนกระท่อนเป็นแน่ จำเป็นต้องหาตัวช่วยเข้ามาดูแล แต่ยังความหาไม่ได้

ด้วยหน้าที่ที่ต้องพบปะสนทนากับผู้ใช้บริการหอสมุดอยู่เนืองๆ และด้วยความบังเอิญที่มีผู้ใช้บริการท่านหนึ่ง (คนที่เขียนบทความเรื่องฮาไฮ้....) เข้ามาสอบถามเรื่องการ

ใช้ MARC และขอยืมคู่มือไปอ่าน เป็นเหตุให้เกิดความสงสัยใคร่รู้ว่าจะยืมไปทำอะไร เกี่ยวอะไรด้วย เพราะนี่มันคู่มือของงาน...(บรรณารักษ์) แล้วก็ต่อด้วยโน่น นี่ นั่น สับสนอลหม่านทั้งคนถามและคนตอบ เพราะเป็นบทสนทนาของคนสมองกลวงในเรื่องไอที ที่กำลังคุยกับคนที่รู้เรื่องไอทีกับเรื่องจังหวะจะโคนของชีวิตและความเป็นไปของโลกแบบๆ (โปรดอ่านเพิ่มเติมได้จากหนังสือเรื่องใครว่าโลกกลม โดย Thomas L. Friedman แปลโดย รอธิม ปริมาส) ต่อจากนั้นบทสนทนาวิวัฒนาการกลายเป็น ถ้าพี่อยากให้ห้องสมุดเป็นแบบนี้ ทำได้ไหม ทำอย่างไร เริ่มจากไหน ใครทำ ต้องรู้อะไร และแพงไหม คำถามประโยคหลังทำให้รู้จักคำว่า open sources รู้จัก Firefox รู้จัก CMS รู้จักใช้โปรแกรมอื่นๆ ที่บอกว่าไม่ได้เป็นของใคร และบทส่ำทับสุดท้ายคือบอกว่าเดี๋ยวนี้ ทุกอย่างเป็นเรื่องของ social networking

โลกแบบ open เป็นแบบไหนกันหนอ เป็นเรื่องที่อดไม่ได้ที่ต้องทบทวนค่อยๆ และบรรจงเรียบเรียง เเล่สู่กันฟังแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เข้ากระแสของการจัดการความรู้ เพราะไม่ว่าจะหันหน้าไปทางไหน จะหยิบ จะจับอะไรดูว่า social networking จะผูกพันและอธิบายได้ไปหมด ใจที่ไม่เคยเปิดรับเรื่องของไอที เริ่มแฉ่และเปิดการรับรู้มากขึ้น จากชีวิตเดิมๆ ที่ชอบตั้งหน้าตั้งตาอ่านเรื่องการตลาด โฆษณา คน ท่องเที่ยว และเรื่องตลกๆ ก็ต้องอ่านและค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อนำไปสนับสนุนบทสนทนา ต่อยอดทางความคิดเรื่อยไป มีทั้งคำถาม มีทั้งคำตอบ มีข้อเสนอใหม่ๆ แฉ่ท้ายด้วยการทะเลาะเบาะแว้งกันทางความคิด อยู่เนืองๆ แบบสมำเสมอ

อย่างไรก็ตามยังเป็นผู้กักตุนในฐานะผู้ใช้ สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาคือทำให้เราเข้าใจกระบวนการทำงาน เข้าใจเทคโนโลยี รู้จักว่าอะไรทำงานกับอะไรแล้วได้อะไร หรือเป็นผล

อย่างไรมากกว่าเดิม งานที่ถนัดคือการงานวางแผน ท่ามกลางวงค้อนเล็กๆ ของน้องๆ ส่วนเรื่องอย่างการ plug in หรือ การ install อะไรเทือกนี้ หลัง 16.30 น.บรรดาทายาทกลับจากโรงเรียนบอกรูป อธิบายรูป แล้วตอบว่า **จัดให้** หรือยกนิ้วชี้บอกว่า **ชั้นเทพ**

บทสนทนาเมื่อปลายสิงหาคม พ.ศ.2551 เรื่อง MARC, XML ,web 2.0, library 2.0, social networking, open library, library common, information common แล้วไงต่อ...ผลคือร่างโครงการแล้วโครงการเล่าที่เขียนกันไว้ เป็นหมันก็มี ทำได้บางส่วนก็มี หรือทิ้งไปเลยก็มี ขึ้นไหนไปคุยกับคนอื่นๆ แล้วไม่รู้เรื่องเก็บเอาไว้ก่อน ขึ้นไหนผู้คนพยักหน้าก็จะมันหมายความว่าทำแน่ สิ่งที่ยากที่สุดของการคิดเพื่อจะนำไปสู่การวางแผนคือ ทำอย่างไรจึงจะนำพาชีวิตของบุคลากรทุกคน หรือให้มากที่สุดเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างพร้อมๆ กัน ขึ้นแรกตกลงกันว่าต้องพูดให้บรรณารักษ์รู้จัก “keyword” ด้วยการฟังการบรรยายเรื่อง web 2.0 และ library 2.0 ช่วงปลายเดือนสิงหาคม 2551 ผลคือเป็นอย่างที่ตั้งใจไว้คืออง เนื่องจากงานของเรายังไม่มีตัวอย่าง เป็นการบอกแนวความคิด แล้วให้ทุกคนไปแสวงหาความรู้กันต่อ ขึ้นต่อไปพูดให้บุคลากรทุกคน ปลายเดือนตุลาคม 2551 ผลคือเพิ่มจำนวนคนที่งมมากขึ้น แต่สิ่งที่ได้คือทุกคนได้รู้ถึงความเปลี่ยนแปลง ส่วนเราจะอยู่ตรงไหนให้ถูกที่ถูกทางเป็นเรื่องที่ต้องว่ากันต่อไป โชคดีพักหลัง มีการสัมมนาเรื่องเหล่านี้กันบ่อย เรื่องที่งม พอฟังบ่อย เห็นของจริง เห็นตัวอย่าง อ่านหนังสือ หรือมีการเปิดประเด็นสนทนากันเรื่องนี้ ทำให้พวกเราจึงเข้าใจกันมากขึ้น

ความเข้าใจจึงต้องแปรเปลี่ยนเป็นงานทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง YouTube, AJAX, Clouds, Wiki, Blog, Podcasting, XML, Folksonomies, My space, RSS, LIBx, Ubuntu, Joomla, Google docs ฯลฯ จึงไม่ใช่ของแปลกสำหรับพวกเราอีก ที่จะหยิบ

จับขึ้นมา ปรับใช้กับงานของห้องสมุด และเป็นห้องสมุดที่อยู่ได้ในสังคมในยุคปัจจุบันอย่าง
ไม่เคอะเขินกับสังคมคนหนุ่มสาว พร้อมกับการดูแลคนรุ่นพ่อแม่หรือรุ่นเรา และยังคง
รู้เท่าทันเพื่อวางเทคโนโลยีให้กับคนรุ่นต่อไปและต่อไป

ขอหัวข้องานบรรยายเรื่องนี้ Scary things & Great opportunities : Web 2.0 &
Libraries ของ Dr.Michael Stephens เจ้าของเว็บไซต์ www.tametheweb.com ที่ผู้เขียน
หลงใหลขนาดเพียรพยายามเปิดดิคชันนารีเพื่ออ่านทุกเรื่องที่เขียนเข้ามา

จินตนาการ และความรู้มีอยู่มากมายท่ามกลางเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่เรา
สามารถอ่านได้ทุกวัน เวลา ไม่จำกัดสถานที่ แล้วนำไปสร้างสรรค์งานให้กับห้องสมุดที่เรารัก
เชื่อเถอะว่า สนุกจริงๆ นะ

Open Library - Introduction to Library on Internet

สมเกียรติ นัตรชัยศ*

อินเทอร์เน็ตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างมากมาในโลกโดยมีผลต่อวิถีชีวิตประจำวัน เป็นทั้งช่องทางสื่อสารราคาถูกลงจนถึงการเป็นแหล่งข้อมูลที่มีการไหลแบบไม่มีวันหมดและไม่สามารถประมาณได้ (จริง??) เกิดการให้บริการต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ตตั้งแต่ E-mail, Game, Search Engine จนถึง Social networking หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีชีวิต ซึ่งได้มีการพัฒนาโปรแกรมแบบ Social software เช่น Google Doc (โปรแกรมการจัดการเอกสารคล้าย Microsoft Office หรือ OpenOffice) เป็นต้น เพื่อให้บริการแก่สมาชิกของเครือข่ายสังคมออนไลน์บนอินเทอร์เน็ต โดยทำงานผ่าน Web Browser ซึ่งมีทั้งที่เสียค่าใช้จ่ายและไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ และยังเกิดการพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายสังคมออนไลน์ทางการแลกเปลี่ยนบริการ หรือบริการเสริมกัน เช่น การให้บริการการค้นหาของ Google ผ่าน Facebook ที่เป็นอีกเครือข่ายสังคมออนไลน์หนึ่ง

Google ซึ่งนอกจากมีบริการการค้นหาข้อมูล (Search Engine) แล้วยังมีบริการด้าน Social networking เช่น Orkut และได้ต่อเชื่อมกับ YouTube และ Flickr ซึ่งบริการการจัดการวิดีโอและภาพบนเว็บไซต์ตามลำดับ ทำให้มีสมาชิกที่ใช้งานหลายร้อยล้านทั่วโลก ใช้งานบริการเหล่านี้ในการนำเสนอและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ เหมือนกับ Social networking อื่นๆ เช่น Facebook, MySpace, Hi5 เป็นต้น ก็มีผู้ใช้งานจำนวนมาก

---

* โครงการจัดตั้งหน่วยคอมพิวเตอร์สมรรถนะสูง ศูนย์คอมพิวเตอร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
อีเมลล์ : somkiat@su.ac.th, schatchu@hotmail.com โทรศัพท์ : 034-255813 ต่อ 629

เช่นเดียวกันเมื่อมีการบริการที่หลากหลายและบริการนั้นสามารถใช้ข้าม Social Networking กันได้ เช่น Google เปิดเว็บทำชื่อ iGoogle โดยผู้ใช้นำบริการและข้อมูลจาก YouTube, Flickr หรือ eBay มาวางไว้ใน iGoogle ได้อย่างง่ายดาย เพียงแค่คลิกปุ่มที่มีคำว่า iGoogle ที่เห็นในเว็บไซต์ที่ให้บริการนั้น โปรแกรมจะทำการเพิ่มบริการนั้นมาที่หน้า iGoogle โดยอัตโนมัติ

Amazon เว็บไซต์ให้บริการที่ให้บริการซื้อขายหนังสือออนไลน์ขนาดใหญ่ก็เปิดให้บริการทั้งบริการและสนับสนุนบริการ Social networking เช่นเดียวกัน โดยให้บริการ เช่น การให้บริการ post หรือ ฝากข้อความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือที่ซื้อไป หรือ บอกเรื่องราวในหนังสือแต่ละเล่มที่เกี่ยวข้องกัน เป็นรูปแบบการสร้างและสนับสนุนเครือข่ายสังคมออนไลน์ จนเริ่มก่อสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ของตัวเองชื่อว่า "Pricecut 2.0" ขึ้นมา

Google, Amazon, Facebook เป็นตัวอย่างส่วนหนึ่งของการให้บริการเครือข่ายสังคมและเริ่มมีการนำบริการของเครือข่ายเหล่านี้มาใช้ร่วมกับโปรแกรมระบบงานต่างๆ มากขึ้น ซึ่งเป็นการใช้เทคโนโลยีที่เรียกว่า Web 2.0 จนเกิดโปรแกรมระบบ หรือ Social Application ต่างๆ ขึ้นมากมาย เช่น Education 2.0, Business 2.0 และ Enterprise 2.0 เป็นต้น ซึ่ง Web 2.0 กลายเป็นเทคโนโลยีหลักในการสนับสนุนให้เกิด Social Networking และการเกิด Social Networking ก็ทำให้เกิดโปรแกรมระบบบนพื้นฐานเทคโนโลยี Web 2.0 ได้อย่างต่อเนื่อง ต่อยอด และมีปฏิสัมพันธ์ไปเรื่อยเหมือนกับเครือข่ายสังคมในโลกแห่งความเป็นจริงและเริ่มจะไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันที่พึ่งพากันไป

หนึ่งในโปรแกรมบริการที่ให้บริการสนับสนุน Social Networking นั่นก็คืองานด้านห้องสมุด หรือเรียกว่า Library 2.0 ถ้าเรามองงานบริการห้องสมุดแต่เพียงสถานที่ หนังสือระบบยืมคืน แล้ว Library 2.0 คงไม่มีอะไรมากไปกว่าการค้นหาหนังสือ วารสาร หรือเอกสารอื่นๆ ผ่านระบบการสืบค้นข้อมูลทางบรรณานุกรม แต่ถ้าเรานึกภาพว่าเราสามารถหาหนังสือ วารสารตามห้องสมุดโดยผ่านหน้า Google, Amazon, Facebook หรือ Social Networking อื่นๆ ได้ และแสดงผลการค้นหาเหมือนกับที่เราหาข้อมูลโดยใช้ Google ได้ และเมื่อคลิกบนข้อมูลที่ได้มาตามลิงค์เข้าไปก็จะไปเจอข้อมูลหนังสือจากห้องสมุดทั่วโลก รูปแบบการค้นหาก็จะแตกต่างไปจากที่มีอยู่ เปิดกว้าง เปิดโลกและเป็นส่วนหนึ่ง ผสานไปกับการใช้งานของผู้ใช้ทั่วไปบนโลกอินเทอร์เน็ต เช่น สมาชิก Facebook ใช้งานบนหน้าเครือข่ายสังคม Facebook อยู่แต่สามารถค้นหาหนังสือไปที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน ที่สหรัฐอเมริกาได้โดยไม่ต้องไปที่หน้าเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยมิชิแกน ในขณะเดียวกันก็สามารถพูดคุย ติดต่อกับเพื่อนหรือ upload รูปต่างๆ ขึ้นบน Facebook ในระหว่างรอการค้นหาหนังสือจากมหาวิทยาลัยมิชิแกน และมหาวิทยาลัยมิชิแกนเอง ก็ยังสร้างปฏิสัมพันธ์บริการกับเว็บทำ Google หรือ iGoogle โดยเปิดให้นำบริการการค้นหาที่สามารถนำช่องที่ใส่ข้อมูลในการค้นหาหนังสือจากมหาวิทยาลัยไปใส่ใน iGoogle เป็นตัวอย่างที่ทำให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นจากที่อธิบายไว้ข้างต้น

Google ยังเปิดให้บริการการจัดการหนังสือ เช่นการจัดเก็บหนังสือโดยการ digitize คือการนำหนังสือมาเข้าเครื่องสแกนหรือเครื่อง digitize เช่นที่ใช้ทำแผนที่เพื่อจัดการกับหนังสือหายากหรือทั่วไปเพื่อเก็บในรูปแบบของดิจิทัลเพื่อให้บริการต่อไปในระบบห้องสมุด 2.0 หรือบริการ e-Publishing ซึ่งให้บริการการจัดรูปเล่มจนถึงการพิมพ์และการขาย ซึ่งสามารถ

จะสร้างระบบการขายต่อยอดหรือจะใช้บริการของ Google หรือ Amazon ได้ ระบบการสร้างนักเขียนและการจัดการความรู้ก็มีให้บริการใน Google เรียกว่า knol ซึ่งเป็นเวทีเปิดให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่สามารถนำมาปรับใช้กับการให้บริการห้องสมุดดิจิทัลได้

รูปแบบการจัดการห้องสมุด 2.0 บนโลกอินเทอร์เน็ตมีตัวอย่างให้เห็นมากมาย เช่น <http://www.librarything.com/>, <http://library20.ning.com/>, Google Book เป็นต้น โดยมีการนำงานห้องสมุดขึ้นมาเสนอและใช้งานผสานกับ Social networking เช่น Librarian 2.0 ซึ่งบรรณารักษ์ที่ให้บริการผ่านการ Chat หรือ Phone ด้วยการใช้ Skype หรือ MSN เป็นต้น บริการ Shelving เป็นการนำหนังสือขึ้นมาจัดบนหน้าเว็บโดยนำรูปปกหน้าและข้อมูลของหนังสือมาใส่โดยผ่านบริการของเว็บไซต์เหล่านี้ จนถึงการยืมคืนหนังสือ การยืมคืนส่วนเนื้อหาด้วยการส่ง link หนังสือโดยสามารถเปิดอ่านผ่านบริการของเว็บไซต์ต่างๆ ได้ ซึ่งชนิดหนังสือโดยส่วนใหญ่ก็จะเป็นไฟล์ pdf ซึ่งสามารถเปิดด้วยโปรแกรม Adobe Reader หรือ plug-in ของระบบที่สามารถติดตั้งบนบราวเซอร์ผ่านอินเทอร์เน็ตได้โดยอัตโนมัติ หรือบางบราวเซอร์อาจมีมาพร้อมใช้งาน การวิจารณ์หนังสือ (review) ที่สามารถเชิญผู้อ่านจากหลากหลายที่ด้วยอีเมลมาเพื่อกันอ่าน ตรวจสอบ วิจารณ์ หาหนังสือ และบริการอื่นๆ

บริการสร้าง BookShelf ที่น่าสนใจอีกเว็บไซต์หนึ่งคือ weread.com ซึ่งให้บริการต่อเชื่อมกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Hi5, Facebook, MySpace, Bebo และ Orkut โดยผู้ใช้บริการสามารถเก็บหนังสือจากตามที่ได้อ่าน เรียงตามชื่อผู้เขียน ให้คำแนะนำหรือ Recommend กับหนังสือแต่ละเล่ม และสามารถเชิญชวนเพื่อนให้มาดูและอ่านหนังสือเล่มต่างๆ ที่จัดเก็บบนชั้นไว้ได้ ที่สำคัญคือการจัดชั้นหนังสือไว้ที่เดียวและสามารถนำติดตัวไปใช้

ในเครือข่ายสังคมอื่นๆ ได้ด้วย ทำให้สามารถนำหนังสือไปใช้บริการอย่างอื่นได้อีก เช่น เข้า Book Clubs และสามารถทำการจัดพิมพ์โดยบริการ ในเครือข่าย Orkut ได้อีกด้วย

บริการ Library on Internet ยังมีอีกมากมาย แล้วแต่ผู้พัฒนาจะหยิบจับค้นหาในโลกเปิดที่กว้างใหญ่ไพศาลบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีทั้งบริการที่นำมาปรับใช้ในการทำงานและเชื่อมต่อสภาพแวดล้อมของการทำงานและผู้ใช้งาน บริการที่ทำให้ผู้ใช้และผู้ทำงานสามารถกลายเป็นนักเขียนหรือสร้างห้องสมุดส่วนตัวบนเครือข่ายสังคมขนาดใหญ่ แต่สามารถนำมาต่อเชื่อมกันเพื่อนำบริการและข้อมูลมาจัดการข้ามเครือข่ายสังคมทั้งบนดินและเครือข่ายออนไลน์ การบริการห้องสมุดได้ก้าวข้ามการทำงานที่เป็นเพียงผู้นำเสนอ จัดการหนังสือบนชั้นและให้บริการยืมคืนเป็นผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมเพื่อการให้ผู้ใช้และผู้ทำงานได้สร้างบริการร่วมกันและเปลี่ยนบริการในเชิงรับเป็นเชิงรุกตามความต้องการและตามการใช้งานของผู้ใช้ ห้องสมุดในรุ่นต่อไปยังเป็นห้องสมุดที่จะเปิดกว้างในการทำงานของนักเรียน นักศึกษา ผู้ใช้งานทั่วไปในการสร้างกิจกรรมทั้งสองโลกซึ่งเชื่อมด้วยเทคโนโลยี Web 2.0 ที่เป็นพื้นฐานของเครือข่ายสังคม เป็นการเปิดพื้นที่กว้างทั้งบนดินและบนอินเทอร์เน็ตเพื่อใช้งานและสามารถเปิดให้และรับบริการทั้งจากเครือข่ายต่างๆ เช่น Google, Amazon จนถึง เครือข่ายสังคมของมหาวิทยาลัยอื่นๆ ดังเช่นที่มหาวิทยาลัยมิชิแกนได้ทำ

ความร่วมมือออนไลน์ระบบเปิดเพื่อชุมชนห้องสมุดและวิจัยไทย

พัชรี เวชการ *

ผู้เขียนมีโอกาสดำเนินการร่วมสัมมนา ในการประชุมประจำปี 2551 ของศูนย์บริการสารสนเทศทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ศวท.) เรื่อง “ความร่วมมือออนไลน์ระบบเปิดเพื่อชุมชนห้องสมุดและวิจัยไทย” เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2551 ณ โรงแรมเดอะแกรนด์อยุธยา โดยทีมงานจาก ศวท. เป็นผู้บรรยายให้ความรู้ ภาพรวมของความรู้ที่ได้จากการสัมมนาครั้งนี้ คือการสนับสนุนและแนะนำการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือโปรแกรมการจัดการฐานข้อมูลในระบบเปิด (Open Source System : OSS) แทนการใช้ระบบฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์ และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง ห้องสมุด 2.0 (Library 2.0) โดยยกตัวอย่างการใช้งานของ ศวท. และแนวคิดการปรับเปลี่ยนระบบของห้องสมุดเพื่อรองรับเทคโนโลยี Web 2.0 วิทยากรที่มาบรรยาย ได้แก่

ดร. ทวีศักดิ์ กอนันตกุล รองผู้อำนวยการ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี บรรยายในหัวข้อ e-Library 2.x กล่าวถึงห้องสมุดในฝันและในความเป็นจริงว่า ห้องสมุดในฝันจะเปิดบริการตลอดเวลา สะอาด มีความเป็นระเบียบ เดินทางไปสะดวก เมื่อไปถึงแล้วจะต้องพบว่าบรรยากาศดี น่าอยู่อ่านหรือเขียนหนังสือ ได้อย่างมีสมาธิ จะหาหนังสืออ่านก็ทำได้ง่าย เพราะมีระบบการจัดการดี จนที่สุดสามารถใช้ห้องสมุดจากที่บ้านหรือโต๊ะทำงานได้ แต่ในความเป็นจริง ห้องสมุดในประเทศไทยส่วนใหญ่มีหนังสือมาก

---

* งานบริการสารสนเทศ ฝ่ายบริการ หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง ม.ศิลปากร
อีเมลล์ : patchare@su.ac.th, wechakan@gmail.com โทรศัพท์ 034-253910-17 ต่อ 21120

ผู้ใช้บริการมาก มีการลงทุนซื้อระบบห้องสมุดอัตโนมัติจากต่างประเทศมาใช้ในราคาแพง รวมทั้งยังไม่สามารถปรับแต่งระบบให้สอดคล้องตามความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดของตนเองได้ ทำให้เกิดประเด็นปัญหาที่ทำให้ทุกคนต้องคิดว่า ในการบริการของห้องสมุดได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศคุ้มค่างับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปหรือไม่ และจะอย่างไรให้สามารถบริการผู้ใช้บริการได้อย่างที่ผู้ใช้บริการทั่วไปต้องการ ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาห้องสมุดในยุคปัจจุบัน ได้แก่ ระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การจัดซื้อระบบห้องสมุดอัตโนมัติของต่างประเทศมาใช้ แต่ห้องสมุดไม่สามารถดูแลระบบด้วยตัวเองได้ทั้งหมด เนื่องจากเป็นระบบเชิงพาณิชย์ และยังต้องจ่ายเงินค่าบำรุงรักษาในแต่ละปีเป็นมูลค่าที่สูงมาก อีกทั้งปัญหาการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ แบบละเมิดลิขสิทธิ์ **ทั้งที่มีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในประเภทเดียวกันที่อยู่ในระบบเปิด (Open Sources Software) ให้ใช้และยังมีปัญหาการสื่อสารทำความเข้าใจภายในองค์กร ที่จะชักจูงให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุด การสื่อสารระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน การสื่อสารระหว่างทีมงานกับทีมงาน การสื่อสารระหว่างทีมงานกับผู้ใช้บริการ การสื่อสารระหว่างผู้ใช้บริการกับผู้ใช้บริการและการสื่อสารระหว่างเครือข่ายกับเครือข่ายที่ยังไม่สามารถเปิดใจผสมใจกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ**

ห้องสมุด 2.0 (Library 2.0) หรือ .X เป็นการจัดการระบบหน้าเว็บของห้องสมุดที่ใช้เทคโนโลยี Web 2.0 ทำให้การจัดการระบบห้องสมุดเป็น e-library โดยสมบูรณ์ สามารถบริการผู้ใช้บริการได้ตามที่ห้องสมุดและผู้ใช้บริการต้องการ ห้องสมุด 2.0 จะสามารถบริหารจัดการระบบสมาชิก การจัดการบริการห้องสมุดแบบครบวงจร โดยผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมในการคิด และตัดสินใจว่าจะให้ห้องสมุดมีบริการอย่างไรบ้าง หน้าเว็บของห้องสมุดที่เป็น

ห้องสมุด 2.0 ผู้ใช้บริการสามารถค้นหาทรัพยากรสารสนเทศได้ โดยใช้คำค้นตามที่ตนเองคิด (ไม่จำเป็นต้องเป็นหัวข้อเรื่องตามหลักการของบรรณารักษ์) ซึ่งระบบของห้องสมุดจะยอมรับคำค้นไว้สำหรับผู้ใช้บริการคนอื่นๆ ด้วย ผู้ใช้บริการสามารถติดต่อสื่อสารกับบรรณารักษ์ผ่านหน้าเว็บ ห้องสมุดจะต้องมีการนำเสนอข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ โดยอาศัยโปรแกรม RSS feed ผู้ใช้หน้าเว็บของห้องสมุดมีสิทธิในการส่ง (post) สิ่งที่ต้องการขึ้นไว้บนหน้าเว็บได้ เป็นต้น สรุปคือเมื่อห้องสมุด 2.0 คือคำตอบที่จะทำให้ห้องสมุดสามารถให้บริการผู้ใช้บริการได้อย่างไม่มีอุปสรรคใดๆ ทั้งสิ้นแล้ว การทำให้สมาชิกในองค์กร หรือในห้องสมุด มีความคิดร่วมทิศทางเดียวกันและเกิดความร่วมมือ ที่จะส่งผลให้มีการพัฒนาระบบการบริการของห้องสมุด เท่าทันยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น **ทุกสิ่งทุกอย่างต้องเริ่มจากใจ**

1. ใจที่จะเรียนรู้จากเพื่อนๆ โดยเปิดใจยอมรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้อื่น
2. ใจที่จะแบ่งปันความรู้ โดยแบ่งปันผ่าน Blog ผ่าน Wiki ระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน หรือกับผู้ใช้บริการ
3. ใจร่วมกันสร้างสรรค์ โดยร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาองค์ความรู้
4. ใจในการพัฒนา โดยต้องคิดว่าทุกอย่างมีจุดยากและง่ายต่างกัน เพียงแต่จะต้องใช้เวลาในการทำความรู้จักกับสิ่งนั้น
5. ใจบริการ โดยวางใจว่าไม่ว่าผู้ใช้บริการจะเข้าหาห้องสมุด ด้วยการแวะมาด้วยตนเอง หรือเข้าห้องสมุดผ่านทางเว็บไซต์ ผู้ใช้บริการจะต้องได้รับความสะดวกที่สุดได้สารสนเทศที่ตรงใจที่สุดด้วย

คุณบุญเลิศ อรุณพิบูลย์ นักวิชาการศูนย์บริการสารสนเทศทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อธิบายถึงองค์ประกอบหนึ่งการเป็น Library 2.0 คือ การสร้าง Wiki เป็นพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ระหว่างกัน ทั้งบุคลากรในห้องสมุดทุกระดับและผู้ใช้บริการทุกคน โดยเริ่มต้นให้ฟังจากความหมายของ Wiki ว่ามาจากภาษาฮาวาย แปลว่า "เร็วเร็ว" หรือเป็นชื่อเรียกรถประจำทางสาย "วิกิ วิกิ" (Wiki Wiki) ของระบบรถขนส่งแซนซ์ อาร์ที-52 ที่สนามบินฮอโนลูลู รัฐฮาวาย Wiki เป็นรูปแบบของเว็บไซต์ที่เน้นการร่วมกันสร้างสรรค์เนื้อหาอย่างง่าย ไม่จำเป็นต้องมีการตรวจสอบเนื้อหา ก่อนการเผยแพร่บนเว็บไซต์ เพราะจะอนุญาตให้ผู้อ่านคนอื่นๆ สามารถแก้ไขเนื้อหาได้ คุณบุญเลิศแนะนำและบรรยายเรื่อง การทำงานเป็นทีมด้วย Wiki โดยการใช้เทคโนโลยีของ Dokuwiki และชี้แจงเพิ่มเติมว่าไม่ว่าจะเป็น Dokuwiki, pbwiki หรือ wikidot นั้นทำได้ง่าย เช่นเดียวกับใน Blog ของห้องสมุดสตางค์ มงคลสุข โดย คุณรุจเรขา วิทยาวุฑฒิกุล ได้แบ่งปันความรู้เรื่องเกี่ยวกับ pbwiki ไว้ว่า pb ย่อมาจาก peanut butter ซึ่งหมายถึงวิธีทำ pbwiki นั้นทำได้ง่ายเหมือนทำแซนวิชเนยถั่ว และอธิบายว่า วิกิ ในที่นี้ไม่ใช่ Wikipedia แต่เป็นวิกิที่เป็นเว็บไซต์รูปแบบหนึ่งที่เน้นการร่วมกันสร้างสรรค์ (ผสานใจ) เนื้อหาอย่างง่าย ไม่เน้นรูปแบบเนื้อหา แต่เน้นสาระความรู้ โดยไม่สนใจการตรวจสอบก่อนเผยแพร่ อีกทั้งอนุญาตให้สมาชิกอื่น ปรับแก้ไขเนื้อหาของท่านอื่นได้ (เปิดใจ) Wiki เป็นสื่อกลางที่จะทำให้บุคคลรู้จักกัน Wiki ต่างจาก Blog ในส่วนที่ Blog เหมาะสำหรับ one-to-many communication ส่วน Wiki มีลักษณะเป็น collaboration มากกว่า

คุณรังสิมา เพ็ชรเม็ดใหญ่ บรรยายเรื่อง Open Access Resources ซึ่งหมายถึง การเข้าถึงสิ่งพิมพ์ต่างๆ จากเครือข่ายคอมพิวเตอร์สาธารณะ สามารถอ่าน ส่งไฟล์ สำเนา ส่ง

พิมพ์เอกสารฉบับเต็มได้ สาเหตุหลักของการเกิด Open Access Scholarly Resources คือ ความไม่สมบูรณ์ของตลาด เพราะสำนักพิมพ์เป็นผู้ควบคุมปริมาณความต้องการและราคาของเอกสาร หรือวารสารที่ดีพิมพ์งานวิจัย ในขณะที่วงการผู้ปฏิบัติงานวิจัยมองว่าผลงานวิจัยเป็นสินค้าฟรี ถือเป็น การแลกเปลี่ยนความรู้กันในชุมชนวิจัย รวมทั้งประเด็นเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ที่สรุปว่าผลงาน วิจัยเป็นเรื่องของการค้นพบ เป็นนวัตกรรมใหม่ ผลงานวิจัยจึงไปตกอยู่ภายใต้ระบบลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์ใหญ่ ๆ ทำให้วารสารมีราคาแพง

ในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต และเกิดแหล่งสารสนเทศวิชาการแบบเปิด (Open Access Scholarly Resources) ขึ้นมาก ทำให้ห้องสมุดมีทางเลือกในการบอกรับวารสาร และทำให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชน ที่สามารถเข้าถึงบทความวารสารที่ผ่านการตรวจสอบแล้วในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้อ่านบทความ หรือผลงานวิจัยโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ทำให้นักวิจัยมีความกระตือรือร้นในการทำวิจัยมากขึ้น ช่วยเสริมสร้างการศึกษาและการแบ่งปันการเรียนรู้

สารสนเทศแบบเปิด (Open Access) แบ่งออกได้ตามระยะเวลาที่เผยแพร่

1. Gold Open Access สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ทันทีที่ตีพิมพ์
2. Green Open Access สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้เมื่อบทความ

ดังกล่าวตีพิมพ์ในฉบับพิมพ์แล้ว

วิทยาการที่ต่อไปคือ คุณสุภาพร ชัยฉิมมะปกรณ์ ได้ร่วมแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับ Open Source System (OSS) โดยให้ความรู้ว่า Open Sources System (OSS) คือ ซอฟต์แวร์ที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญจากทั่วโลก ที่มีความตั้งใจร่วมกันในการสร้างซอฟต์แวร์คุณภาพสูง โดยเผยแพร่โปรแกรมให้ใช้ฟรี เปิดเผยแพร่รหัสต้นฉบับ (Source Code) ทำให้ผู้ใช้

สามารถเรียนรู้ ปรับแต่งระบบ ได้ตามความต้องการ OSS ที่สามารถใช้แทนโปรแกรมเชิงพาณิชย์ได้ มีอยู่อย่างครบวงจร เช่น ใช้ Open Office แทน Microsoft Office ใช้ The GIMP แทน Photoshop ใช้ XNView แทน ACD See ใช้ 7-Zip แทน WinZip หรือ WinRAR ใช้ Mozilla Firefox แทน Internet Explorer และกล่าวถึงการใช้ OSS ของระบบห้องสมุด ถึง 3 ระบบ คือ Koha ซึ่ง สวท. พัฒนาใช้ในองค์กร PHPMyLibrary และ OpenBiblio ที่เหมาะสำหรับห้องสมุดขนาดเล็ก โดยย้ำว่าการใช้ OSS แทนระบบห้องสมุดเชิงพาณิชย์ที่มีค่าใช้จ่ายสูงนั้น ให้มองที่ process ของระบบมากกว่ามอง product และเปรียบเทียบความสามารถของ OSS ระบบการจัดการห้องสมุด ทั้ง 3 ระบบ ดังนี้

koha	OpenBiblio a library system that's free	PhpMyLibrary
License: GNU General Public License (GPL) Developer: Horawhenua Library Trust, New Zealand Operating system: Linux, Windows Programming Language Perl Functional Module: Acq, Cat, Cir, Ser Home page: www.koha.org	License: GNU General Public License (GPL) Developer: Dave Stevens Operating system: Linux, Windows Programming Language PhP Functional Module: Cat, Cir, Home page: http://pbiblio.sourceforge.net/	License: GNU General Public License (GPL) Developer: Polerio Babao Operating system: Linux, Windows Programming Language PhP, PL/SQL,Python Functional Module: Acq, Cat, Cir Home page: www.phpmylibrary.org

<http://www.asb.edu.in/vimal/docs/FOSS-ILMS.pps>

สำหรับดร.อารีย์ ชื่นวัฒนา บรรยายเรื่อง Information Literacy หรือ การรู้สารสนเทศ กล่าวว่าการรู้สารสนเทศ คือ ความสามารถของบุคคลในการระบุความต้องการสารสนเทศของตนเอง รู้จักใช้เครื่องมือและกระบวนการค้นหาเพื่อระบุแหล่งสารสนเทศ สามารถประเมิน วิเคราะห์ สังเคราะห์ และใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้รู้สารสนเทศ คือ ผู้ที่ได้เรียนรู้ “วิธีเรียน” กล่าวคือรู้ว่าความรู้จัดระบบอย่างไร จะหาสารสนเทศได้อย่างไรและจะใช้สารสนเทศอย่างไรเพื่อเผยแพร่ความรู้ไปสู่บุคคลอื่น

คุณสมบัติของผู้รู้สารสนเทศ

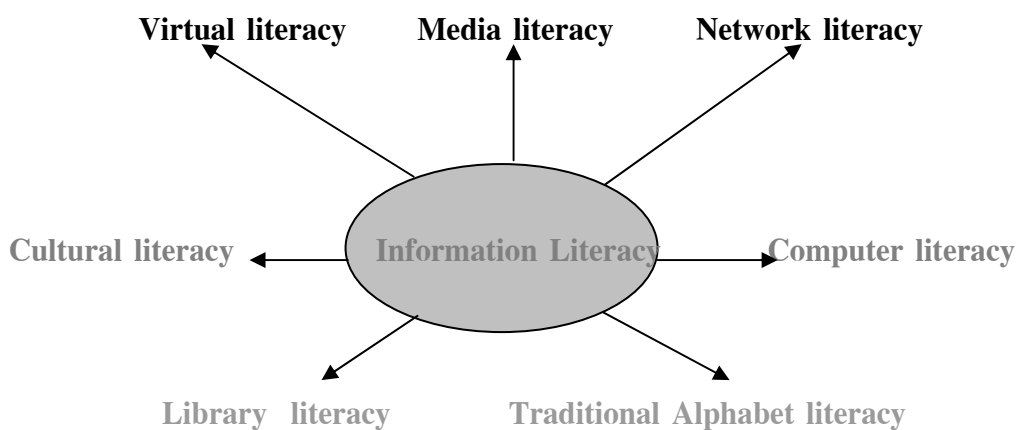
1. รู้ว่าสารสนเทศที่ถูกต้องสมบูรณ์มีความสำคัญต่อการตัดสินใจที่ชาญฉลาด
2. รู้ความต้องการสารสนเทศของตน
3. สามารถตั้งคำถามจากความต้องการสารสนเทศนั้นได้
4. สามารถระบุแหล่งสารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์
5. พัฒนากลยุทธ์การค้นหาที่ประสบความสำเร็จ
6. เข้าถึงแหล่งสารสนเทศ รวมทั้งจากคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอื่น ๆ
7. ประเมินสารสนเทศ
8. จัดระบบสารสนเทศเพื่อนำไปใช้
9. บูรณาการสารสนเทศใหม่เข้ากับองค์ความรู้เดิม
10. ใช้สารสนเทศในการคิดเชิงวิเคราะห์วิจารณ์และการแก้ปัญหา

การรู้สารสนเทศกับกระบวนการเรียนรู้

1. ผู้รู้สารสนเทศ คือ ผู้ที่ได้เรียนรู้วิธีเรียน
2. การรู้สารสนเทศจึงเป็นทักษะพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้

3. กระบวนการเรียนการสอนจึงต้องเอื้อต่อการสร้างทักษะการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน
4. ทักษะการรู้สารสนเทศจากโรงเรียนสามารถนำไปปรับใช้ได้ในการทำงานแต่ไม่เพียงพอ
5. บุคลากรต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เพิ่มเติม เพราะการใช้สารสนเทศในชีวิตการทำงานแตกต่างจากในโรงเรียน

คำว่า การรู้สารสนเทศ (Information Literacy) ในหน่วยงานนิยมใช้คำว่า Workingsmarter, Information Skills, Information resources training, Information discovery, Information Resource Management องค์กรจึงต้องตระหนักว่า ทักษะการรู้สารสนเทศของบุคลากรเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญต่อการจัดการความรู้ หรือการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นผู้รู้สารสนเทศต้องมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเองและองค์กร

ในด้านของผู้ปฏิบัติการห้องสมุดที่ไม่มีพื้นฐานในการพัฒนาระบบห้องสมุดอัตโนมัติ คงต้องใช้วิธีการหาผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ ให้ช่วยเหลือ สนับสนุนทั้งกำลังกาย และ ความคิด ช่วยออกแบบและวางระบบให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างสมบูรณ์ เช่นเดียวกับ วิทยาลัยนักษิณบริหารสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข โดยคุณอุเทน นวสุธารัตน์ ได้มาเป็นผู้ ร่วมถ่ายทอดประสบการณ์และความสำเร็จของห้องสมุดของวิทยาลัย ในช่วงเสวนาความ ร่วมมือออนไลน์ระบบเปิดเพื่อชุมชนห้องสมุดและวิจัยไทย คุณอุเทนได้กล่าวถึงปัญหาใน การจัดการงานห้องสมุด และต้องการให้บริการผู้ใช้ได้อย่างเต็มที่ด้วยระบบห้องสมุด อัตโนมัติ เมื่อทราบว่าศูนย์บริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ศวท.) สามารถให้คำปรึกษาและช่วยเหลือได้ คุณอุเทนจึงเข้ารับคำปรึกษา และ ศวท. เข้า ดำเนินการให้ห้องสมุดใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติแบบเปิดและร่วมพัฒนาระบบห้องสมุด จนสามารถให้บริการได้ตามต้องการ

ผู้ร่วมเสวนาอีกท่านหนึ่งคือคุณเลอชาติ ธรรมธีรเสถียร จากศูนย์สร้างสรรค์การ ออกแบบ (TCDC) ซึ่งได้ปรับระบบการบริการหน้าเว็บของห้องสมุดโดยใช้เทคโนโลยี web 2.0 กล่าวไว้ว่า ผู้ใช้บริการจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่สุด ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว เพราะ TCDC เก็บข้อมูลการใช้หนังสือของผู้ใช้บริการตั้งแต่ การยืม การถ่ายเอกสาร ไปจนถึงการ หยิบตัวเล่มออกจากชั้น แล้วนำข้อมูลนั้นไปจัดเป็น popular rate สำหรับหนังสือแต่ละเล่ม ข้อมูลที่ได้จากผู้ใช้บริการนี้จะย้อนกลับคืนเป็นประโยชน์กับผู้ใช้บริการเมื่อผู้ใช้บริการค้นหา หนังสือ รายการหนังสือที่ผู้ใช้ บริการพบจะมีการจัด popular rate ทำให้ผู้ใช้บริการมีโอกาส ได้หนังสือที่ตรงใจมากที่สุด และสรุปว่าการที่จะพัฒนาองค์กรต่อไปได้นั้น ต้องเริ่มจาก รู้จัก ตัวเอง รู้ว่าใครเป็นลูกค้า จะต้องพัฒนาระบบให้รองรับลูกค้าของห้องสมุดให้เหมาะสม

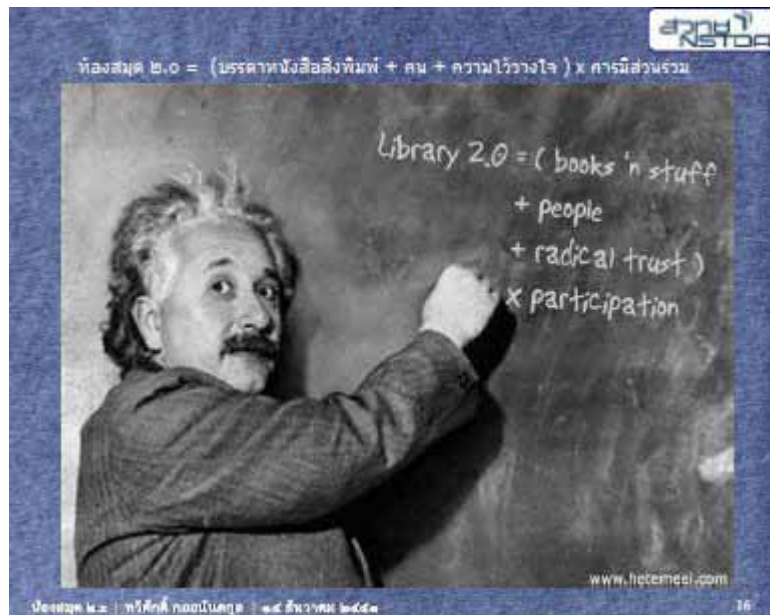
1. รู้ว่าห้องสมุดมีอะไรอยู่ ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นอย่างไร ตรงกับความต้องการของลูกค้ำหรือไม่
2. รู้ว่ามีเทคโนโลยีอะไรบ้างที่ช่วยการจัดการระบบห้องสมุดให้เป็นไปตามความคิด
3. รู้ว่าห้องสมุดต้องการอะไร เพื่อสามารถออกแบบระบบห้องสมุดให้ได้ตรงตามความต้องการ

ท่านสุดท้ายคือคุณรุจเรขา วิทยาวุฒิกุล เล่าให้ฟังถึงการจัดการข้อมูลบนหน้าเว็บของห้องสมุดสตางค์ มงคลสุข คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อการเป็นห้องสมุด 2.0 ได้แก่

1. Blogs
2. Wikipedia
3. Webboards
4. Instant Messaging (IM)
5. Opensource softwares : Mozilla Firefox, 7-Zip, doPDF, Foxit Readee
6. RSS feed

บรรณารักษ์เป็นผู้มีความรอบรู้ ควรรู้ว่าทำอะไรถึงจะเอาเนื้อหา หรือ content ที่ตัวบรรณารักษ์เอง หรือห้องสมุดมีอยู่ มาผนวกกับเทคโนโลยี บรรณารักษ์ถือได้ว่าเป็น content manager และ community manager ขององค์กร มีการสร้างเนื้อหาโดยให้ผู้ใช้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการสร้างพื้นฐานของ Social Network ที่เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุด 2.0

รูปภาพที่ ดร.ทวีศักดิ์ กอนันตกุล นำมาแบ่งปันนั้น สามารถสรุปการนำห้องสมุดเข้าสู่ยุค 2.0 ได้เป็นอย่างดี คือ

(http://www.stks.or.th/web/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=876&Itemid=31)

รวมถึงข้อความใน Blog ของ คุณบุญเลิศ อรุณพิบูลย์ ในเว็บไซต์ของ ศวท.

(http://www.stks.or.th/web/index.php?option=com_content&task=view&id=1751&Itemid=1)

ที่กล่าวถึงเรื่อง **ก้าวสู่ห้องสมุด 2.0 (Library 2.0) ได้อย่างไร** ว่า

“...การให้บริการที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลางค่อนข้างจะเข้าใจยากไปบ้าง แต่เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นก็คงจะหมายถึงการจัดทำเว็บไซต์ที่ผู้ใช้ไม่ได้ เพียงแต่เข้ามาดูว่าเว็บห้องสมุดมีอะไรบ้าง ใครเป็นผู้บริหาร หน้าตาอย่างไร และเปิด/ปิดเมื่อไร แต่ผู้ใช้ควรมีส่วนร่วมในการติชม แนะนำบริการ และสร้างสรรค์เนื้อหา ร่วมกับบุคลากรของห้องสมุดได้ด้วย โดยการให้สิทธินี้ก็คงแล้วแต่นโยบายของหน่วยงานเอง ตัวอย่างง่ายๆ ในการก้าวสู่ห้องสมุด 2.0 ก็คือ การพัฒนาเว็บไซต์ที่เน้นสื่อมัลติมีเดีย และเนื้อหา สารระที่มีคุณค่าต่อ

ผู้ใช้ มากกว่าข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมา รูปแบบการให้บริการ โครงสร้างองค์กร เวลา เปิด/ปิด ดังนั้นบุคลากรของห้องสมุดจะต้องเปิดใจร่วมกันสร้างสรรค์ความรู้ที่ตนมีความ เชี่ยวชาญเผยแพร่และให้บริการในเชิงรุกอย่างแท้จริง ใคร่ถนัดฐานข้อมูลออนไลน์ ก็ไม่ใช่ นั่งรอให้ผู้ใช้เข้ามาขอใช้บริการ แต่ควรจะรุกหาผู้ใช้โดยการศึกษาถึงความต้องการ เช่น ปัจจุบันมีเนื้อหาใด หรือหัวข้อใดที่กำลังกล่าวถึง ก็นำเนื้อหาหรือหัวข้อดังกล่าวมาสืบค้น เบื้องต้นจากฐานข้อมูลออนไลน์ และสรุปเป็นข้อมูลหรือสาระความรู้ที่เหมาะสมเผยแพร่ให้ ทันต่อสถานการณ์... ”

ห้องสมุด 2.0 กับหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ จึงคงอยู่ไม่ไกลเอื้อมนัก หากเรา ทุกคนจะเปิดใจ ร่วมใจ ร่วมมือช่วยกันนำพาห้องสมุดของเราไปสู่ความเป็นสากล ด้วยการ พัฒนาตนเอง ทั้งโดยการไขว่คว้าด้วยตนเองจากสื่อ และเทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างเพียบพร้อม แต่ให้เราเข้าหาและทำความรู้จักเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่พร้อม จะให้เรียนลัดจากประสบการณ์ที่เคยพบ และเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นพร้อมจะแบ่งปัน โดยมี จุดมุ่งหมายให้เกิดการพัฒนาในส่วนของห้องสมุด และขยายต่อไปเป็นภาพรวมของ ประเทศ

หาความต่าง สร้างงานใหม่ ใส่ใจคุณธรรม

ยุพดี จารุทรัพย์ *

ฟังมา บอกต่อ

ผู้เขียนมีโอกาสดังบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับอนาคตของห้องสมุด ในงานสัมมนา ระดับนานาชาติ Online Information & Education Conference 2008 เมื่อวันที่ 11-12 พฤศจิกายน 2551 ณ ห้องประชุมชั้น 2 อาคารศูนย์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (ถนนบรมราชชนนี) ในที่นี้ต้องขอขอบคุณมิสเตอร์ลี ปีตเตอง (Mr. Lee Pit Teong) ผู้บริหารสูงสุดและประธานบริษัทไอกรุป (เอเชีย-แปซิฟิก) จำกัด (iGroup Limited) และผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่ทำให้โลกทัศน์ของพวกบรรณารักษ์ ขยายวงกว้างและเพิ่มขึ้นอีกมากมายภายใต้หัวข้อต่อไปนี้

1. Suan Dusit Internet Broadcasting Future of Library Every Where โดย ดร. พรรณี สวนเพลง ผู้บริหารสูงสุดด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (CIO) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

เป็นที่ทราบกันว่าช่วงหลายปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริการสารสนเทศออนไลน์ ปี 2008 มหาวิทยาลัยอยู่ระหว่างปรับหรือระบบเครือข่ายใหม่ทั้งหมด เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบบริหารจัดการสารสนเทศ ด้วยการนำนวัตกรรมทางการศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

---

* ฝ่ายโสตทัศนศึกษา หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง ม.ศิลปากร

อีเมลล์ : charusub@su.ac.th, yapadee99@gmail.com โทรศัพท์ 034-253910-17 ต่อ 21340

ภายใต้ชื่อ สวนดุสิตอินเทอร์เน็ตบรอดคาสติ้ง (Suan Dusit Internet Broadcasting - SDIB) มาพัฒนาจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย บริการเผยแพร่ความรู้และบริการวิชาการสู่สังคมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นำเสนอรายการคล้ายกับการจัดรายการของสถานีโทรทัศน์

2. Ensuring Success During A Period of High Velocity Change : Strategic Planning, Environmental Scanning, and Organizational Assessment โดย อาร์โนลด์ เฮอร์สออน (Mr. Arnold Hirshon) ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารของบริษัท เนลเน็ต (NELINET, Co. Ltd.) ประเทศสิงคโปร์

การสร้างแผนกลยุทธ์ที่ถูกต้องตรงตามเป้าหมายหลักขององค์กร ถือเป็นงานท้าทาย มีความเป็นไปได้สูง นับตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จนถึงการประเมินตนเองขององค์กร ประโยชน์สูงสุดจะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกในองค์กรเข้าใจกระบวนการบริหารแบบแผนการบูรณาองค์ความรู้ต่างๆ รวมเป็นหนึ่ง และสามารถรวมทุกแผนทั้งแผนระยะยาว ระยะกลาง ระยะสั้น ตลอดจนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโดยรอบให้เชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นองค์รวม เพื่อก้าวไปสู่เส้นชัยและการให้น้ำหนักหรือให้ความสำคัญแก่ลูกค้าระหว่างดำเนินงานอาจพบอุปสรรคที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้เช่นกัน เช่น กฎหมายและระเบียบ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี คู่แข่งที่มีผลิตภัณฑ์แบบเดียวกัน และพฤติกรรมผู้บริโภค

3. Information Resources as Strategic Tools for Business Organization โดย อัง อัสฮาร์ โมห์ นูร์ (En Azahar Mohd Noor) ผู้จัดการศูนย์ทรัพยากรปิโตรเลียม (Petroleum Resource Center) และหัวหน้าหอสมุดน้ำมันแห่งชาติ (Petroleum Nasional

Berhad)¹ ประเทศมาเลเซีย

การบริหารทรัพยากรสารสนเทศด้านน้ำมัน มีส่วนผลักดันให้เกิดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีปิโตรเลียม เพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ที่สามารถทำงานสืบทอดได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การหาช่องทางป้อนข้อมูลให้ถึงมือผู้ใช้ทุกระดับในองค์กร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานหรือกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่ไม่สนใจแสวงหาความรู้และไม่มีเวลามาใส่ใจเรื่องเหล่านี้ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารทรัพยากรสารสนเทศต้องหากลยุทธ์ผลักดันให้คนในองค์กรเห็นความสำคัญของข้อมูล โดยข้อมูลที่เตรียมพร้อมป้อนถึงมือในระบบออนไลน์นั้น ต้องเป็นองค์ความรู้ที่ผ่านการคัดสรรให้ตรงกับความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย เมื่อบุคลากรมีทักษะใหม่ๆ ก็พร้อมก้าวตามภาวะความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าขององค์กร พร้อมประสานกายประสานใจนำพาองค์กรก้าวสู่ความเป็นเลิศ (one of the best) และช่วยกันหาวิธีสร้างผลกำไรสูงสุดให้องค์กร

4. Understanding Social Networks Using Social Network Analysis (SNA)

โดย ดอกเตอร์ลี ชู เกียง (Dr. Lee Chu Keong) หรือ CK อาจารย์สาขาสารสนเทศศึกษา และการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี นันยาง ประเทศสิงคโปร์

คนส่วนใหญ่ทราบ bahwa ห้องสมุดคือแหล่งจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อให้ยืมเป็นแหล่งให้บริการเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและฐานข้อมูลออนไลน์ เป็นสถานที่ที่เน้นความเงียบ ดังนั้นห้องสมุดในอนาคตควรปรับวิธีทำงานให้ทำหน้าที่เป็น

---

¹บริษัทน้ำมันแห่งชาติ (Petroliam Nasional Berhad) เรียกย่อๆ ว่า ปิโตรนาส (Petronas) เป็นองค์กรที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน เพราะมาเลเซียมีน้ำมันดิบสำรอง มีก๊าซธรรมชาติ และเป็นผู้ผลิตก๊าซธรรมชาติเหลวรายใหญ่เป็นอันดับต้นๆ ของโลก มีโรงกลั่นน้ำมันของตนเองมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรม ส่งผลให้มาเลเซียกลายเป็นประเทศส่งออกน้ำมันที่มีสาขาครอบคลุมหลายประเทศ

เสมือนโบสถ์ทางวิชาการที่มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ เป็นแหล่งรวมชุมชนสังคมมิติที่ใครๆ
อยากก้าวเข้ามาหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา เป็นจุดศูนย์รวมที่ทำให้ผู้ที่
สนใจเรื่องเดียวกันมีโอกาสมาพบปะ โต้ตอบ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ องค์
ความรู้ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ยังคงมีมุมที่เน้นความเจียวรวมอยู่ด้วย

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Networks Analysis - SNA)
เครื่องมือสำคัญที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ และช่วยให้เห็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์
ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มหรือการปรับตัวของคนในองค์กรได้และเป็นรูปธรรม เป็น
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปกราฟและการคำนวณทางคณิตศาสตร์ การวิเคราะห์
เครือข่ายทางสังคมที่ถูกต้อง จะนำไปสู่การสร้างทฤษฎีความคล้ายคลึง (Homophily) ซึ่งวิธี
ที่ดีที่สุดคือ การเผชิญหน้าพบปะพูดคุย ทำให้เห็นบุคลิกภาพ อารมณ์ ทัศนคติ ที่ปัจจุบัน
กลายเป็นสูตรสำเร็จสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกันมากขึ้น

5. New Paradigms in Journal Reference Management : Enhancing Research
Efficiency with Web 2.0 Technology โดย ศาสตราจารย์ คาร์เซย์ ชาน (Prof. Casey
Chan) ภาควิชาศัลยกรรม มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านบรรยากาศ
(Aerospace)

เนื่องด้วยผู้บรรยายเป็นบุคคลหนึ่งที่ประสบปัญหาการนำสารสนเทศมาใช้
ประโยชน์ โดยที่ทำอะไรจึงจะทราบได้ว่าสารสนเทศนั้นมาจากแหล่งข้อมูลใดต้องมี
ความเชื่อถือได้ จะทำอะไรเมื่อต้องการกลับไปค้นเรื่องเดิมซ้ำอีก กลายเป็นเหตุสำคัญที่
ทำให้สนใจศึกษาวิธีการจัดการวารสารที่ถูกนำไปอ้างอิงในงานวิจัยต่างๆ และเพื่อยกระดับ
งานวิจัยหรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้งานวิจัยด้วยการใช้เทคโนโลยีเว็บ 2.0 โดยการสร้างให้ตัว

เอกสารซึ่งมักให้บริการเป็นไฟล์ Pdf สามารถใช้งานร่วมกับเอกสารที่จัดเก็บเป็นไฟล์ MP3 และสามารถแสดงหลักฐานของเอกสารในรูปแบบทาทาตา (metadata) ได้

6. Ebrary ISIS – Integrated Scalable Information System โดย คริสโตเฟอร์ วอร์น็อกซ์ (Mr. Christopher Warnock) ผู้บริหารสูงสุดของอีบราลี ประเทศสหรัฐอเมริกา

ISIS (Integrated Scalable Information System) เป็นอีกโปรแกรมหนึ่งที่ได้รับ ความไว้วางใจจากสำนักพิมพ์ วงการห้องสมุด และวงการอื่นๆ ในการใช้บริหารงาน เบื้องหลังที่เป็นงานฐานข้อมูลออนไลน์ หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อื่นๆ ที่จัดเก็บสารสนเทศเป็นไฟล์ Pdf หรือสื่อที่ให้ความสำคัญกับการใช้เนื้อหา (content) เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความคุ้นเคยและสะดวกในการเข้าใช้บริการมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ISIS เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปที่มีความยืดหยุ่น สามารถทำงานร่วมกับจาวาแบบ API (Application Programing Inteface) มีหน้าที่หลักควบคุมการทำงานต่างๆ ของวินโดวส์และ เป็นตัวกลางติดต่อระหว่างแอปพลิเคชัน เพียงผู้ใช้ (Client) กดเอนเทอร์หรือคลิกเพียงครั้ง เดียวก็สามารถเรียกใช้ข้อมูลได้ตามปกติโดยที่ผู้ใช้งานไม่รู้เลยว่าเรื่องที่ได้มานั้นมาจาก ฐานข้อมูลไหนจากเว็บไซต์ไหน มีการจัดเก็บอย่างไร

7. RFID Vending Kiosks for Library - Bringing the Library Closer to You โดย วูเจิง (Mr. Wu Zheng) ผู้จัดการฝ่ายวิจัยและพัฒนา บริษัทเซนซิเมช (SensiMesh Pte Ltd)

RFID เมื่อแรกเริ่มเป็นอุปกรณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อใช้ในกิจกรรมการบินช่วง สงครามโลกครั้งที่สอง ต่อมาใช้เป็นเครื่องดักจับสัญญาณ ก่อนจะกลายมาเป็นสิ่งที่กำหนด เอกลักษณ์หรือป้ายอิเล็กทรอนิกส์ติดไว้กับตัวสื่อหรือวัตถุที่สามารถอ่านค่าผ่านคลื่นวิทยุใน

ระยะห่างที่สร้างขึ้น อันเป็นผลมาจากการสังเกตท่าทางการเคลื่อนไหวของปลาและแมว และเป็นอุปกรณ์เพื่อใช้ตรวจสอบและใช้รักษาความปลอดภัย ปัจจุบัน RFID เป็นเครื่องมือที่สามารถปรับใช้ได้กับทุกงาน รวมทั้งงานห้องสมุดด้วย

8. Library Publishing : Turning Rare books to Ebooks Hong Kong University โดย โจเซฟ โก๊ะ (Mr. Joseph Goh) ผู้อำนวยการแผนกงานพิมพ์ของบริษัท ไอกรุป (เอเชีย-แปซิฟิก) ประเทศสิงคโปร์

ผลการทดลองของห้องสมุดมหาวิทยาลัยฮ่องกงที่นำหนังสือหายาก หรือสื่อสารสนเทศที่มีปัญหาการใช้งาน มาแปลงเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์และเพื่อเป็นการสร้างเพิ่มมูลค่าของเอกสาร การทำงานลักษณะนี้เป็นงานท้าทาย เพราะเป็นงานที่น่าเบื่อที่สุดที่ต้องทำงานซ้ำๆ ซากๆ และใช้เวลาอย่างมากในการนำของเก่า มาตรวจสอบ สแกน ก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหา การทำความสะอาด การแสดงผลที่ง่ายต่อการสืบค้นโดยไม่สามารถทำสำเนาหรือสิ่งพิมพ์ หากทำสำเร็จ ห้องสมุดจะกลายเป็นสำนักพิมพ์สำหรับอาจารย์และนักศึกษา กลายเป็นสำนักพิมพ์ที่จัดเก็บและบริการสารสนเทศหลากหลายที่ไม่มีใครยิ่งใหญ่เท่า กลายเป็นแหล่งที่ทรงภูมิด้านความรู้และยังเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ในการผลิตผลงานหายากสู่สายตาชาวโลกอีกด้วย

9. Plagiarism Prevention : Setting a Level Playing Field for Researchers โดย ลิมซิง (Mr. Lim Ching) ผู้จัดทำวารสาร Library Force

แนะนำเครื่องมือชื่อ Turn-It-In เครื่องมือสำหรับตรวจสอบเอกสารที่มีปรากฏในทุกเว็บทั่วโลก ทั้งการพิสูจน์ว่าใครคือเจ้าของหรือเป็นต้นแหล่งเอกสาร การตรวจสอบว่ามีใครบ้างที่นำเอกสารนั้นไปคัดลอก ดัดแปลง ปัจจุบันนี้สามารถใช้งานได้กับเอกสาร

ภาษาไทยแล้ว เครื่องมือนี้ช่วยป้องกันการโจรกรรมทางวิชาการ (Plagiarism) ซึ่งพบว่ามีการทำกันแพร่หลายมากในกลุ่มนักเรียนและบุคคลทั่วไปโดยไม่ให้เครดิตเจ้าของ เพียงเพราะเหตุผลที่นึกคิดว่าถ้าแม้แต่คิดเองทำเองจะทำให้เสียเวลา เพราะขี้เกียจ เพราะขาดทักษะในการฝึกลองผิดลองถูกซัดๆ เขียนๆ ขณะที่การค้นจากเน็ตเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายและคิดว่าไม่มีใครตรวจพบ

10. Siriraj Medical Library Institutional Repository Initiatives : Developer's Points of Views โดย คุณสมศักดิ์ วิเชียร ที่ปรึกษาฝ่ายขาย บริษัทบูคโปรโมชันแอนด์เซอร์วิส

เป็นความร่วมมือกันระหว่างห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และบริษัทไอกรู๊ป ในการนำสื่อเก่าๆ หายากที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศิริราช มาแปลงเป็นสื่อดิจิทัล เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงเนื้อหาทางการแพทย์ได้สะดวกมากขึ้น และเป็นการสงวนรักษาต้นฉบับเดิม รวมทั้งสงวนรักษาเนื้อหาที่มีผู้ทำไว้ให้สามารถเก็บรักษาในระบบจัดเก็บข้อมูลทรัพยากรปัญญาขององค์กร (Institutional Repository System - IRS) ให้ข้อมูลเหล่านั้นเก็บได้ถาวรและยืดหยุ่นผันแปรได้ตามรูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ทุกหัวข้อที่กล่าวมาข้างต้น เกี่ยวข้องหรือเน้นการบริหารงานห้องสมุดสมัยใหม่ และการจัดบริการสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ แม้จะเป็นช่วงเวลาสั้นๆ ในการเสนอภาพพื้นฐานอนาคตห้องสมุด ซึ่งเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้ฟังที่เป็นชาวห้องสมุด เป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้ไม่คุ้นกับศัพท์เฉพาะที่มีมากมาย แต่เป็นเรื่องที่รู้จักกันมานานในวงการธุรกิจ การตลาด และนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ กอปรกับวิทยาการที่คืบคลานนั้นค่อย

สนุกและตั้งใจถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สะสมยาวนาน สามารถย่อเนื้อหาให้สั้นกะทัดรัด ช่วยให้ผู้ฟังเห็นภาพต่างๆ และเกิดจินตนาการใหม่ๆ ในการวาดภาพห้องสมุดในฝัน

สำหรับแนวคิดที่ได้รับจากการฟังครั้งนี้มีมากมาย จึงอยากบอกต่อ เป็นการแบ่งปัน สิ่งที่ได้รับมานั้น วิเคราะห์แยกแยะได้เป็น 3 ส่วนคือ การเห็นความต่าง นำไปสู่การสร้างงานใหม่ ที่ต้องใช้คุณธรรมเข้ามาสร้างความเชื่อมั่น สร้างประโยชน์และประสานสมานฉันท์ในองค์กร

หาความต่าง

ในโลกที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มิได้จำกัดอีกต่อไปว่า ต้องเป็นองค์กรธุรกิจหรือองค์กรภาคเอกชนเท่านั้นที่ต้องหาวิธีการอยู่รอด องค์กรภาครัฐ จำเป็นต้องแสวงหารูปแบบการบริหารสมัยใหม่เช่นกัน ทั้งนี้เพื่อวัดประสิทธิภาพองค์กรและ ประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร อาร์โนลด์ เฮอร์สออน ตัวแทนบริษัท บริษัทเนลเน็ต (NELINET - New England Library Information Network)² เห็นว่า การประเมินตนเอง เป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เขาได้แนะนำเครื่องมือการบริหารงานสมัยใหม่ เช่น Balanced scorecard มาใช้ค้นหาคำตอบที่นำไปสู่การปรับปรุงองค์กร สร้างความเข้มแข็ง ความอยู่รอดขององค์กร และยังส่งผลต่อไปถึงการคัดเลือกคนเข้ามาทำงานแต่ละ

---

²องค์กรอิสระที่ไม่หวังผลกำไร เกิดจากการรวมตัวของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจากห้องสมุดประเภทต่างๆ และองค์กรทางวัฒนธรรมของรัฐต่างๆ ของอังกฤษ การทำงานร่วมกับเครือข่ายพันธมิตร (Consortium) ในกลุ่มประเทศพัฒนา การทำแผนกลยุทธ์ด้านเนื้อหาที่เกิดจากความเห็นชอบของสมาชิกโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้สมาชิกและผู้สนใจก้าวล้ำหน้า เคลื่อนตัวเข้าสู่นวัตกรรมใหม่ที่เน้นการสร้าง “ยี่ห้อ” หรือ “ตรา” การจัดการตลาดให้เป็นที่ติดตา การนำต้นทุนหรือทรัพย์สินทางปัญญาที่องค์กรมีอยู่มาสร้างเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์

แผนกว่า บุคคลใดสามารถปรับตัวสอดคล้องกับนโยบายองค์กร เหมาะสมกับวัฒนธรรมองค์กร มีความตั้งใจ ผลงานมีคุณภาพ รวมทั้งการพิจารณาวิธีการสื่อสารองค์กร ผลการประเมินสามารถบอกได้ว่าองค์กรพัฒนาอยู่ในระดับใด

วิธีการหนึ่งที่คุณเขียนคิดว่าสามารถนำไปเป็นกลยุทธ์การอยู่รอดขององค์กรได้คือการค้นหา “ความต่าง” (difference) อาจค้นหาสิ่งที่มีอยู่แล้ว (เอาเรื่องเก่ามาเล่าใหม่) หรือแสวงหาของใหม่เพิ่ม (เพิ่มชนิดของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์) หรือหาสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่ซ้ำที่ได้ (ทำได้เป็นแห่งแรก หรือมีอยู่แห่งเดียวในกลุ่ม ในจังหวัด ในประเทศ) เพื่อนำไปสร้างเป็นจุดขายในภาวะการแข่งขันหาลูกค้า เพื่อการประชาสัมพันธ์ให้กลายเป็นเครื่องหมาย หรือตราประทับหรือโลโก้ เมื่อใดที่ผู้อื่นเห็นหรือนึกถึงเรื่องนั้นจะนึกถึงองค์กรเราเป็นอันดับแรก

ตัวอย่างเช่น การหาความต่างของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ซึ่งคนทั่วไปยอมรับว่ามีจุดเด่นด้านอาหาร และมหาวิทยาลัยก็กำลังเพิ่มประสิทธิภาพโลโก้ด้านอาหารให้เด่นมากขึ้น พร้อมกับการสนับสนุนสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มหาวิทยาลัยคิดว่าตนเองต้องเด่นกว่าสถาบันอื่นๆ ซึ่งคนภายนอกยังไม่ทราบ นั่นคือจุดเด่นด้านโรงเรียนสาธิต โดยการชูประเด็นเรื่อง “โรงเรียนสาธิตล่ออุทิศ” ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับเตรียมอนุบาล (อายุ 1 ปีขึ้นไป) ถึงระดับประถม เป็นสถาบันที่รองรับการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษา เป็นต้นแบบโรงเรียนสาธิตที่มีกระจายไปยังพื้นที่ต่างจังหวัดภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองท้องถิ่น และจุดเด่นอีกด้านคือ “ด้านงานพยาบาล”

เมื่อพบความโดดเด่นหรือภาพลักษณ์ตนเองแล้ว การจะหยิบอะไรมาใช้เมื่อใดนั้นผู้เขียนคิดว่าต้องดูจังหวะ เวลา ความเหมาะสม และสภาพแวดล้อมด้วย เช่น ชายคนหนึ่งต้องการสมัครชิงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สื่อต่างๆให้ความสนใจบุคคลผู้นี้มาก

แต่กลับเสียโอกาสเดินเข้าสู่การแข่งขัน เพราะการแต่งกายที่นำกระดาษใช้แล้วมาปะแต่งตามหน้าตามตัวนั้น ทำให้ไม่สามารถพูด เขียน หรือแสดงทักษะอะไรให้ประชาชนเห็นได้ คงจะดีไม่น้อยถ้ามีโอกาสไปเดินในเวทีหรือกิจกรรมที่ต้องการแก้ปัญหาพลังงานและภาวะโลกร้อน

สร้างงานใหม่

ภาพลักษณ์ความต่าง หรือผลิตภัณฑ์ขององค์กรที่ผ่านการโหมโรงให้ติดหูติดตาติดใจผู้คนแล้ว จำเป็นต้องปรับวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับความสนใจและพฤติกรรมของผู้บริโภครุ่นใหม่ด้วย ดังที่ โจเซฟ โก๊ะ (Mr. Joseph Goh) ผู้อำนวยการแผนงานพิมพ์ของบริษัทไกรฎู๊ป (เอเชีย-แปซิฟิก) ประเทศสิงคโปร์ มองว่า ห้องสมุดสมัยใหม่จะสามารถรักษาระดับผู้ทรงภูมิด้านความรู้ด้วยการนำสิ่งเก่าที่มีอยู่มาปรับสภาพใหม่แล้ว ยังเห็นว่าห้องสมุดต้องแข่งขันแสวงหาผู้ใช้หรือลูกค้า รวมทั้งสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้เพิ่มขึ้นด้วยการแสวงหาเรื่องน่าสนใจใหม่ๆ จาก Search engine ที่มีมากมาย เสมือนเป็นเครือข่ายทางสังคม เช่น Facebook, Flickr, Myspace, YouTube เป็นต้น

โก๊ะ เห็นด้วยว่า ห้องสมุดสมัยใหม่ควรทำหน้าที่เป็นสำนักพิมพ์ เพราะเป็นแหล่งใหญ่ขององค์ความรู้ เฉพาะอย่างยิ่งการนำหนังสือเก่ามาหมาทำใหม่ ผลการทดลองนำหนังสือหายากภาษาอังกฤษมากกว่า 4,000 ชื่อ หรือหนังสือที่มีปัญหาการใช้งานของห้องสมุดมหาวิทยาลัยฮ่องกง มาแปลงเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ด้วยเครื่องมือหรืออุปกรณ์พิเศษ เช่น การสแกนเนื้อหาแต่ละหน้าการเปิดเนื้อหาแต่ละหน้าด้วยอุปกรณ์พิเศษ และการติดตั้งกล้องถ่ายภาพในมุมสูง หรือการใช้เครื่องมือที่ไม่ต้องใช้มือเปิดเพื่อช่วยการ

ถนอมเอกสารต้นฉบับ จัดเก็บด้วยระบบ MARC21 ที่มีเมตาดาตา (metadata) การนำส่วนเนื้อหาไปตรวจสอบปรับแก้ไขข้อความที่หลุดหายหรือไม่ชัดเจน การแยกภาพที่ติดมากับหน้าเนื้อหาหรือแยกเก็บเป็นหน้าเฉพาะ เพื่อเก็บเป็นไฟล์ต่างประเภทกับไฟล์เนื้อหา การนำเข้าสู่ระบบโอซีอาร์³ การทำควีซี⁴ การทำตรรชนีคำค้น การออกแบบรูปแบบ (format) การออกแบบวิธีการ (method) เข้าถึงสารสนเทศที่สามารถป้องกันมิให้ผู้อื่นนำไปพิมพ์หรือดึงไปใช้ที่อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต กรณีที่มีผู้ประสงค์ขอใช้ฉบับเต็ม อาจดำเนินการตามที่ร้องได้ด้วยระบบ POD (Print on Demand) หรือการอัปโหลดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เฉพาะเรื่อง หรือหน้าที่ต้องการ

ทำไมจึงเรียกงานที่ดำเนินข้างต้นว่า การสร้างงานใหม่ ในเมื่องานลักษณะนี้ก็มีการทำกันบ้างแล้ว อาจกล่าวได้ว่า สิ่งทีโงะทำเป็นสารสนเทศรูปแบบใหม่ที่ยังไม่มีปรากฏในรูปหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มาก่อน ถือเป็นงานท้าทาย การดำเนินการแต่ละขบวนการเป็นงานที่นำเบื้อหน้าย เฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบเนื้อหาต้องมีความถูกต้องชัดเจนใช้เวลามาก ผลจากความพยายามคือ ห้องสมุดแห่งนั้นกลายเป็นผู้ค้นพบกุญแจการเรียนรู้และการวิจัยเป็นสำนักพิมพ์ที่สามารถผลิตผลงานหายากสู่สายตาโลก เป็นสำนักพิมพ์สำหรับอาจารย์และ

---

³โอซีอาร์ (OCR - Optical character recognition) หรือ เครื่องจำอักขระด้วยแสง คือ ซอฟต์แวร์อย่างหนึ่งที่ออกแบบเพื่อให้แปลความหมายที่ปรากฏในไฟล์รูปภาพให้เปลี่ยนสภาพในรูปแบบที่ดีขึ้น กรณีนี้เป็นการหาวิธีทำความสะอาดพื้นกระดาษที่เป็นสีกรอบเหลืองให้เป็นสีสะอาด แต่ไม่ทำลายตัวหนังสือและช่วยทำให้ตัวหนังสือคมชัดมากขึ้น

⁴ควีซี (Quality Control) คือ การควบคุมคุณภาพที่มีขอบข่ายครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการผลิต การตรวจสอบ (Inspection) ทดสอบ (Testing) แก้ไข (Correction) และทวนสอบ (Verification) โดยรวมเรียกว่า ปฏิบัติการแก้ไข (Corrective Action - CA) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์หรือการบริการมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ โดยไม่ปล่อยให้มีผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด คือ เป็นของเสีย หรือมีข้อบกพร่องออกไปจากองค์กรหรือส่งถึงมือของลูกค้าหรือผู้รับบริการ ระบบ QC มีข้อเสียคือ ต้องให้มีข้อบกพร่องหรือของเสียเกิดขึ้นก่อน จึงจะตรวจพบได้ ทำให้เสียทั้งค่าใช้จ่ายและเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องหรือของเสียนั้นก่อนปล่อยผ่านออกไปสู่การพิมพ์

นักศึกษา เป็นผู้ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าของสารสนเทศที่เก็บไว้เฉยๆ ให้มีการใช้ประโยชน์
มหาศาล

สำหรับตัวอย่างการสร้างงานใหม่ของห้องสมุดในประเทศไทย ที่ประชุมนำเสนอ
รวม 2 ตัวอย่างคือ โครงการรำลึก 200 ปี สถาบัน ของคณะแพทยศาสตร์ศิริราช
มหาวิทยาลัยมหิดล และโครงการนวัตกรรมทางการศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

โครงการแรก เกิดขึ้นเนื่องจากวาระฉลองครบรอบ 200 ปีการก่อตั้งคณะ
แพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล โดยความร่วมมือของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล
และบริษัทไอกรูป (เอเซีย-แปซิฟิก) จำกัด โดยมีจุดมุ่งหมายสร้างสำนักหอสมุดให้เป็น
ห้องสมุดดิจิทัลภายในปี 2550 โดยใช้เวลา 18 เดือน นำข้อมูลการแพทย์ประเภทต่างๆ ที่
เกี่ยวกับแพทยศาสตร์ศิริราชและการพยาบาล มากกว่า 70,000 หน้า เช่น สมุดบันทึกลาย
พระหัตถ์ของพระราชบิดา ไปสเตอร์ทางการแพทย์ ประวัติความเป็นมา รายชื่อและผลงาน
คณบดีที่สำคัญ ผลงานเขียนของอาจารย์ ภาพเก่าหายาก อัลบั้มภาพศิษย์เก่า และเนื้อหาที่
ให้บริการบนสื่อออนไลน์ต่างๆ เป็นต้น จัดเก็บในรูปแบบดิจิทัลที่สามารถใช้งานได้ถาวรแม้ว่า
เทคโนโลยีสารสนเทศฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์จะเปลี่ยนไปก็ตาม ก็ยังสามารถเข้าถึงและ
นำมาใช้งานได้ตามปกติ การดำเนินการจะต้องไม่เกิดปัญหากับต้นฉบับด้วยเทคโนโลยี IRS
(Institutional Repository System)⁵ การสร้างมาตรฐานและเพิ่มคุณค่าเนื้อหาข้อมูล

---

⁵เป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับจัดการฐานข้อมูลออนไลน์ในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เป็นโปรแกรม
ที่พัฒนาขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวก ตอบสนองความต้องการผู้ใช้ด้วยทางเลือกการค้นและการเรียกใช้
สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพสูง สะดวกต่อการนำข้อมูลดิบจัดเก็บได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
เหมาะสำหรับการสืบค้นสารสนเทศจากเอกสารฉบับเต็ม การขอคู่มือบรรณานุกรม และขอคู่มือวิธีการอ้างอิงของ
เอกสาร

ทรัพย์สินทางปัญญาขององค์กรนอกจากนี้ต้องมีระบบที่ช่วยป้องกันการบันทึก ทำสำเนา หรือ ลังพิมพ์ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำพอร์ทัล⁶ เพื่อประโยชน์การบริการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

โครงการที่สอง เกิดขึ้นเนื่องจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยมองเห็นว่าภาพในอดีตเคย เป็นสถาบันแนวหน้าที่ผู้สนใจทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต้องขอมาศึกษาดูงาน ในต่อมา สถิติผู้มาศึกษาดูงานลดลงตามลำดับเพราะไม่พบอะไรที่โดดเด่นแตกต่างไปจากที่เคยดู มาแล้ว มหาวิทยาลัยจึงเห็นควรรีหรือปรับระบบโครงสร้างเครือข่ายใหม่ทั้งหมด โดยมีการ วางแผนล่วงหน้าอย่างน้อย 2 ปี ได้แก่ การแจกเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กให้นักศึกษาปี 1 ทุกคน ส่งผลให้อาจารย์ผู้สอนต้องศึกษาวิธีการใช้อุปกรณ์สมัยใหม่และสั่งงานตรวจงาน ผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ และการปรับโครงสร้างเครือข่ายใหม่ครั้งนี้ นำไปสู่การจัดตั้ง “สวน ดุสิตอินเทอร์เน็ตบรอดคาสติ้ง” (Suan Dusit Internet Broadcasting - SDIB) เพื่อพัฒนา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย บริการเผยแพร่ ความรู้และบริการวิชาการสู่สังคมผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นำเสนอรายการคล้ายกับ สถานีโทรทัศน์ จัดให้บริการเป็น 4 ช่องคือ

ช่อง 1 การเรียนการสอนโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ (รายการสด) เพื่อให้ ผู้ปกครองได้เห็นวิธีการเรียนการสอนในลักษณะ BBL (Brain-based Learning) และนำไป ปรับใช้เพื่อชี้แนะฝึกอบรมให้เด็กเกิดทักษะใหม่ๆ ก้าวสู่ความเป็นเลิศทางสติปัญญา เช่น การพาเด็กชมภาพยนตร์ เวทีแสดงออก หนูน้อยนอกห้องเรียน

---

⁶พอร์ทัล หรือ Web Portal เป็นโปรแกรมสำเร็จรูป ทำหน้าที่เป็นแหล่งรวบรวมจัดเก็บหน้าเว็บไซต์ ของสถาบันและเว็บไซต์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกผู้ใช้งาน เป็นเครื่องมือช่วยให้เนื้อหา ภาพ หรือ อื่นๆ ภายในเว็บของตนให้อยู่เป็นหมวดเป็นหมู่และผูกโยงต่อกันเพื่อสะดวกต่อการค้นคืน ทั้งสามารถดูสถิติ การใช้งานแยกตามกลุ่ม ประเทศ หรือแยกได้เป็นรายชั่วโมง รายวัน รายเดือน พอร์ทัลหรือเว็บท่าที่ดีจะต้องมี ระบบรองรับความปลอดภัย

ช่อง 2 การเรียนการสอนผ่านระบบวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์ เพื่อให้ผู้เรียนจากทุกศูนย์ ทั้งที่อยู่ในส่วนกลางและต่างจังหวัดมีมาตรฐานการเรียนการสอนเป็นแบบเดียวกัน ผู้เรียนจากทุกศูนย์สามารถเลือกเรียนเรื่องเดียวกันในเวลาเดียวกันจากที่ใดก็ได้ ทั้งสะดวกต่อการเรียนเสริมนอกห้องเรียน

ช่อง 3 Varsity SuanDusit สำหรับไว้เผยแพร่ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจุดเด่นของสวนดุสิต เช่น วิธีการทำอาหาร การเลี้ยงดูเด็ก เป็นต้น รายการที่จัด เช่น ภาษามือวันละคำ สวนดุสิตพาเที่ยว สวนดุสิตพาชิม ท็อปฮิตสวนดุสิตโพล Beautiful story (การพัฒนาบุคลิกภาพ)

ช่อง 4 สถานีวิทยุกระจายเสียง SDIB สำหรับไว้เผยแพร่ความรู้ ข่าวสารกิจกรรมของมหาวิทยาลัยทั้งแบบสดและแบบวิดีโอออนดีมานด์ รายการที่จัด เช่น นิทานหรรษาคุยกับคุณหมอ ฟังธรรมะยามเช้า สัจจรถะลอนชิม หนอนหนังสือ เป็นต้น

อนาคตจะติดตั้งระบบ Set-top-box ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศจำนวนกว่า 17,000 ศูนย์ที่อยู่ภายใต้การดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ครูและเด็กได้รับชมรายการต่างๆ ผ่านสถานีได้

ใส่ใจคุณธรรม

การพัฒนาที่ไม่หยุดยั้ง การแข่งขันของแต่ละองค์กรและบุคคลในองค์กรที่เข้มข้นมากขึ้น ทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาก้าวไกลไม่รู้จัก ทำให้สารสนเทศที่มีมากมายหลากหลายชนิด กลายเป็นสินค้าที่มีราคาสูง กลายเป็นสินค้าที่ผู้คนที่ต้องการไขว่คว้าหามาเป็นเจ้าของ กลายเป็นเครื่องมือต่อรองการทำธุรกรรม เฉพาะอย่างยิ่งสารสนเทศที่มีเนื้อหาตรงความต้องการและเป็นฉบับทำใหม่ล่าสุด

จากการศึกษาของลิมซิง (Mr. Lim Ching) พบว่า สาเหตุที่เด็กนักเรียนจำนวนมาก (อาจารย์ใหญ่) ชอบลอกข้อความจากอินเทอร์เน็ตเพื่อทำการบ้านส่งครู เพราะมีความรู้สึกว่าเป็นภาระหนักเกินไปในการหาหัวข้อด้วยตนเอง ชี้แจง เพราะขาดทักษะ ขณะที่เวลาทำมีจำกัด มีความสะดวกและง่ายต่อการหาผ่านอินเทอร์เน็ต อีกทั้งคิดว่าไม่มีใครตรวจพบ จึงเกิดศัพท์ใหม่ที่เรียกว่า การโจรกรรมทางวิชาการ (Plagiarism) ความหมายของคำนี้ก็คือ การนำผลงาน ความคิด หรือคำพูดของผู้อื่นไปใช้โดยไม่ให้เครดิต การนำความคิดและงานของผู้อื่นมาเขียน โดยทำให้ดูเหมือนว่ามาจากความคิดของตนเอง รูปแบบการกระทำนี้มีตั้งแต่การคัดลอกมาทั้งหมดโดยไม่ระบุที่มา หรือการนำข้อเขียนของผู้อื่นมาเรียบเรียงเขียนใหม่ในแบบของตัวเอง โดยไม่ระบุที่มา ถือเป็นอาชญากรรมเลวร้ายและผิดจรรยาบรรณที่ร้ายแรงที่สุด คนที่มีพฤติกรรมแบบนี้จึงมีสมญาต่างๆ กันเช่น นักเขียนผี วิทยานิพนธ์กำมะลอ ตัวอำพราง แรงงานชี้แจง มือกวาด คนลีมเชิงอรรด คนเจ้าปัญญา อาชญากร เป็นต้น เหตุดังกล่าวจึงจำเป็นต้องสร้างเครื่องมือเพื่อหาคุณธรรมให้กับเจ้าของผลงาน และเพื่อให้ผู้คัดลอกเกิดจิตสำนึกและลดการตัดแปะให้น้อยลง

Turn-It-In คือเครื่องมือที่ช่วยตรวจสอบเอกสารจากทุกเว็บทั่วโลกที่บอกได้ว่าใครเป็นเจ้าของข้อมูล ใครคือเอกสารต้นแหล่ง และใครบ้างที่นำเอกสารนั้นไปคัดลอก เครื่องมือนี้จะติดตั้งไว้ในฐานข้อมูล ใครก็ตามที่เข้ามาใช้ฐานข้อมูล (เช่น ฐานข้อมูล Medline) เครื่องมือตรวจจับจะตามไปสอดส่องดูด้วย และกลายเป็นเครื่องมือที่มีผู้นิยมนำไปใช้กันมากในประเทศอังกฤษ และประเทศในแถบเอเชีย เช่น สิงคโปร์ รวมทั้งการตรวจจับกับเอกสารภาษาไทยด้วย

เครื่องมืออีกชิ้นที่ได้รับความนิยมนำมาใช้รักษาความปลอดภัย และป้องกันมิให้ผู้อื่นที่ไม่ใช่เจ้าของหรือยังไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ หยิบฉวยไปโดยพลการคือ RFID (Radio Frequency Identification) ซึ่งเดิมเรียกว่า Friend และ Foe สร้างขึ้นเพื่อใช้ในกิจการการบินช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเมื่อปี 2482 ต่อมาใช้เป็นเครื่องดักจับสัญญาณคลื่นวิทยุ ก่อนจะกลายมาเป็นเครื่องมือระบุเอกลักษณ์ของสื่อหรือวัตถุ มีลักษณะเป็นป้ายอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถอ่านค่าผ่านคลื่นวิทยุในระยะห่าง ป้ายดังกล่าวประกอบด้วยส่วนหลัก 2 ส่วนคือ Tag ทำหน้าที่ส่งสัญญาณหรือข้อมูลที่บันทึกไปยังตัวอ่าน และตัวหัวอ่านที่รับข้อมูลซึ่งส่งมาจาก Tag แล้วทำการตรวจสอบความผิดพลาดของข้อมูล ถอดรหัสสัญญาณข้อมูลที่ได้ ทำหน้าที่ติดต่อกับคอมพิวเตอร์เพื่อนำข้อมูลผ่านเข้าสู่กระบวนการต่อไป อย่างไรก็ตาม ตัวอ่านข้อมูลที่ดีต้องมีความสามารถในการป้องกันการอ่านข้อมูลซ้ำด้วยเหตุนี้ RFID จึงกลายเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกงาน รวมทั้งงานห้องสมุด เพราะสามารถอ่านข้อมูลได้รวดเร็ว อ่านข้อมูลได้พร้อมกันหลายๆ แถบ เป็นระบบที่มีความปลอดภัยสูงกว่าระบบบาร์โค้ด ยากต่อการปลอมแปลงและลอกเลียนแบบ ทนทานต่อความเปียกชื้น แสงสั่นสะเทือน ตลอดจนแรงจากการกระทบกระแทก (RFID ทำเป็นแผ่นลาเบลบางๆ เพื่อสอดหรือซ่อนในตัวเล่มหนังสือเพื่อประโยชน์ในการยืมคืนด้วยตนเอง)

ยังมีอุปกรณ์อื่นๆ ที่น่าสนใจอีกหลายรายการ เช่น 1) เครื่องมือแบบไร้สายเพื่อช่วยการสำรวจชั้น 2) รถเข็นอัจฉริยะ (smart trolley) 3) ระบบชั้นวางอัจฉริยะ (Smart Shelf) 4) ประตูเข้าออกอัจฉริยะ 5) ตู้จำหน่ายแผ่นดีวีดี 6) ตู้ระบบสัมผัส (Smart Vending Kiosk) สำหรับเก็บอุปกรณ์ต่างๆ เช่น กล้อง เครื่องพิมพ์ หนังสือเช่า ชุดสูท เพื่อให้ผู้สนใจ

บริการเช่าซื้อด้วยตนเอง ตลอดจนหนังสือที่นำมาแลกเปลี่ยนแบ่งปันกัน ผลการศึกษาของวูเจิง (Mr. Wu Zheng) ชี้ให้เห็นว่าห้องสมุดที่นำระบบนี้มาใช้ ช่วยให้ผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้น ลดเวลาการยืนรอเพื่อขอยืมหรือส่งคืน ใช้เวลาดำเนินการแต่ละขั้นตอนสั้นลง

หาความต่าง สร้างงานใหม่ ใส่ใจคุณธรรม

เมื่อนำแนวคิดทั้งสามด้านมาผนวกรวมด้วยกัน จะเห็นว่า การค้นหา “ความต่าง” จะเกิดไม่ได้เลย ถ้าคนในองค์กรไม่รู้จักการฝัน (อย่างมีเหตุผล มีสาระ) ความฝันเกิดได้เร็ว และเผยแพร่ไปได้เร็ว รองศาสตราจารย์ ดร. ศิโรจ ผลพันธิน (อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต) และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชุม เกลยทรัพย์ (ประธานที่ปรึกษาอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต) เห็นว่า ห้องสมุดแนวใหม่ควรเป็นห้องสมุดในอวกาศ (Library in the air) ที่ต้องทำให้มีชีวิต ดึงดูดให้คนที่เคยมาบริการใช้แล้วอยากเข้ามาใช้อีกเรื่อยๆ เช่น ถ้าเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ อาจเพิ่มลูกเล่นให้มีภาพเคลื่อนไหวหรือมีเสียงเหมือนมีคนกำลังอ่านหนังสือให้ฟัง ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จมองว่าห้องสมุดคือ องค์กรสำคัญที่ช่วยรวบรวมและตรวจสอบสารสนเทศ ห้องสมุดจึงต้องปรับตนเองให้ข้อมูลเข้าถึงตัวบุคคล เข้าถึงสื่อมวลชน ต้องเป็นข้อมูลที่ตรวจสอบแล้วว่าถูกต้องและตรงความต้องการ เพื่อช่วยให้แต่ละฝ่ายที่ขัดแย้งกันมีความเข้าใจตรงกันและลดความขัดแย้ง ทั้งสองท่านเชื่อว่าไม่มีใครเก่งเท่าห้องสมุดในเรื่องการสร้างเนื้อหา เพราะเป็นผู้คุมคลังข้อมูล (data warehouse) ดังเช่นห้องสมุดที่ใหญ่ที่สุดในโลกอย่างอเล็กซานเดรีย สามารถจัดการเนื้อหา (content) ให้ง่ายและสะดวกต่อการหยิบใช้

การสร้างความต่างของห้องสมุดสมัยใหม่ ไม่ควรยึดติดกับภาพอดีต ผู้ที่คิดทำควรเป็นผู้ชอบฝัน ชอบจินตนาการ และสามารถผูกโยงให้ทุกชิ้นส่วนของภาพฝันมาเชื่อมประสานเป็นหนึ่งเดียวกัน

การแสวงหาความต่าง อาจมาจากการนำของเก่ามาปิดฝุ่นทำใหม่ก็ได้ ตัวอย่างซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าน่าสนใจที่สุดในขณะนี้จนไม่มีเวลาคิดฝันอะไรอีก เพราะต้องขอเวลาไป”ตามหาศิลาบด” ละครุโทรทัศน์ที่กำลังโด่งดังมาก จำได้ว่าเคยชมฉบับแรกที่ทำหลายปีแล้ว นำแสดงโดย ลีเรียม ภักดีดำรงฤทธิ์ ฮิตมากในขณะนั้น ส่วนฉบับปรับปรุงใหม่ที่น่าแสดงโดย สุวนันท์ คงยิ่ง ก็ยังคงฮิตไม่แพ้กัน เนื้อเรื่องก็ยังเป็นแบบเดิมๆ ที่ชูประเด็นเครื่องประดับเลอค่า ของที่มีขึ้นเดียวในโลก ผนวกกับเจ้าของที่ทิ้งสวย ทิ้งเก่ง สามารถนิรมิตกายแสดงตนได้หลายบทบาท เป็นนักศึกษาก็ได้ เป็นแม่เลี้ยงก็ได้ แปลงตนเองเก่งจนคนที่เฉลียวฉลาดยังไม่ทราบว่าเป็นคนๆ เดียวกัน (ไม่เข้าใจว่าทำไมคนที่แสนเก่งไม่สามารถหาวิธีที่ดีที่สุด (best practice) ในการขอลดหนี้สิน การกำหนดยุทธศาสตร์ที่ผิดพลาด ทำให้ผู้คนมากมายต้องเข้ามาพัวพันและเดือดร้อนไปตามๆ กัน) ความน่าสนใจของละครอยู่ที่การคัดสรรตัวเอก การปรับฉากให้สิ้นกระชับ การนำระบบสื่อสารใหม่เข้ามาประยุกต์ช่วยการเดินทางเรื่อง

การค้นหา”ความต่าง” หรือการหาภาพลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นจุดขาย จึงนำไปสู่การสร้างงานใหม่ ซึ่งอาจเป็นการปรับงานเดิมให้ดูเหมือนใหม่ ซึ่งหลายห้องสมุดก็คงมองว่าตนเองทำอยู่ตลอดเวลาแล้ว แต่แนวคิดที่ผู้เขียนคิดว่าวิทยากรต้องการบอกเราก็คือ การมองภาพความฝันหรือจินตนาการอย่างมีระบบ มีสเตอร์อาร์โนลด์ เฮอร์สออน (Mr. Arnold Hirdhon) เห็นว่ากระบวนการทำงานที่ถูกต้องควรปูพื้นฐานสมาชิกตั้งแต่ต้นเพื่อให้สมาชิก

เข้าใจกระบวนการและมีส่วนร่วมบูรณาองค์ความรู้ทุกส่วนให้รวมเป็นหนึ่ง โดยใช้เครื่องมือ SWOT วิเคราะห์แผนช่วงต่างๆ ทั้งระยะยาว ระยะกลาง ระยะสั้น ให้ทุกแผนสามารถโยง หรือมีความสัมพันธ์เป็นองค์รวม (Holistic) เชื่อมโยงต่อกันได้ ถือเป็นแผนที่ท้าทาย (map changing) แต่มีความเป็นไปได้สูง (Realistic) วิธีการดังกล่าวต้องนำระบบ KM (knowledge management) มาประยุกต์ใช้ร่วม ตั้งแต่การหาข้อมูล การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโดยรอบ เช่น การทำงานของบุคคลในแต่ละหน้าที่ ปัญหาการทำงานแต่ละขั้นตอน) การพิจารณาตัวบ่งชี้ กลุ่มเป้าหมาย การแข่งขัน (Benchmarking) การให้น้ำหนักหรือความสำคัญแก่ลูกค้า อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานจะพบกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายอย่าง เช่น กฎหมายและระเบียบ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี คู่แข่งที่มีผลิตภัณฑ์แบบเดียวกัน และพฤติกรรมผู้บริโภค จึงต้องคำนึงความชำนาญของบุคลากร ช่องทางการจำหน่าย การบริการ สิ่งสำคัญจึงอยู่ที่การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) ที่ตอบคำถามได้ว่า เราเป็นอะไร อยู่ตรงจุดไหน ทำอย่างไรจึงจะสามารถเพิ่มจำนวนลูกค้าโดยค่าบริการไม่เป็นปัญหาต่อการจัดบริการ ส่วนดอกเตอร์ลี ชุน เกียง (Dr. Lee Chu Keong) มองว่าควรนำวิธีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis - SNA) มาปรับใช้ เพราะเป็นเครื่องมือศึกษาความสัมพันธ์ หรือความเชื่อมโยงต่างๆ ของผู้กระทำทางสังคมทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือการมองสังคมมิติเพื่อดูความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม ให้สามารถเห็นเป็นรูปธรรมโดยนำเสนอผลวิเคราะห์เป็นรูปภาพและการคำนวณทางคณิตศาสตร์ รวมถึงความสามารถในการปรับตัวของคนในองค์กร ความสัมพันธ์ทางสังคม จึงไม่ได้ถูกกำหนดให้มีลักษณะตายตัวตามแบบแผนทางวัฒนธรรมหรือตามลักษณะองค์กรทางสังคม แต่แปรเปลี่ยนไปตามสภาพ บทบาทของบุคคลและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เพื่อให้แต่ละหน่วยงานทำงานประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้องเปลี่ยนจากการแสวงหาผู้เชี่ยวชาญ ผู้เสมือนรู้ทุกเรื่องราวในการวางแผน มาเป็นการวางแผนแบบประสานร่วมมือ อาศัยความร่วมมือการรวบรวมเนื้อหาจากภาคีต่างๆ การทำเครือข่ายทางสังคมจะช่วยให้เราทราบว่าใครคือผู้เชี่ยวชาญที่แท้จริง ใครเป็นผู้สร้างคุณค่าด้านใด เมื่อต้องการความรู้หรือสารสนเทศนั้นๆ ควรจะติดต่อขอจากใคร การเป็นเครือข่ายทางสังคมจึงไม่ใช่การวัดจากจำนวนคนที่มาลงทะเบียน หรือแวมะทักทายในชุมชนออนไลน์ ไม่ใช่แค่การทำกราฟเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคน การวิเคราะห์ที่ดีมีได้จำกัดทำเฉพาะเชิงคุณภาพ ต้องวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อดูความหนาแน่นของเว็บที่มีผู้ใช้บริการสูงหรือของกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเชื่อมั่นว่ามีคุณค่า เครือข่ายสังคมของแท้จึงเป็นตัวช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กร แต่ก็ต้องพิจารณาด้วยว่าข้อมูลที่ส่งผ่านถึงกันนั้นไปติดขัดที่จุดใด จะแก้ปัญหาได้อย่างไร ทำไมข้อมูลจึงไม่ถึงกลุ่มเป้าหมายตามเวลาที่กำหนด ดังนั้นการร่วมมือประสานกัน หากหน่วยงานใดมีการประสานอย่างกว้างขวาง เช่น การร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน ยิ่งทำให้องค์กรมีความรู้มีความถูกต้องและเข้าใจชัดเจนมากขึ้น เพราะเกิดผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม จึงเป็นคำตอบสำคัญที่ทำให้ภาคธุรกิจตื่นตัวมากขึ้น เพราะนอกจากช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ในองค์กร การไหลของข้อมูลข่าวสารแล้ว ยังสามารถคำนวณต้นทุนทางธุรกรรม ลดเวลาการติดต่อการทำธุรกรรมระหว่างบุคคล หรือลดต้นทุนแฝง และช่วยให้ ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่รวดเร็วยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เกณฑ์คัดสรรกลุ่มเป้าหมายก็เป็นส่วนสำคัญในการหาพลพรรคร่วม ควรเป็นกลุ่มที่มีผลประโยชน์เอื้อกันอย่างมีกระบวนการ เช่น กลุ่มผลิตภัณฑ์ กลุ่มการไหลของวัตถุดิบ รวมถึงการสื่อสารและความเชื่อถือ การสร้างสังคมชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งมั่นคง ต้องใช้ทฤษฎี “หลัก

แห่งความคล้ายคลึง” (Homophily) วิธีการที่ดีที่สุดคือการเผชิญหน้าพบปะพูดคุย ซึ่งจะช่วยให้เห็นบุคลิกภาพ อารมณ์ รสนิยม ที่ปัจจุบันกลายเป็นสูตรสำเร็จสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกันมากขึ้น

การสร้างงานใหม่หรือการปรับเปลี่ยนองค์กรใหม่สำเร็จเป็นรูปธรรม ทำงานได้รวดเร็วและได้รับความร่วมมือในทุกขั้นตอน ไม่เพียงพอสำหรับโลกยุคอวกาศที่ไม่สามารถผูกขาดหรือจำกัดเส้นทางเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เรากำหนดขึ้นเท่านั้นได้อีกต่อไป เพราะทุกคนก็มีสิทธิ์ขุดค้น (mining) เรื่องที่ต้องการได้เช่นกัน ซึ่งอาจได้มาโดยการสมัครเป็นสมาชิกหรือจ่ายค่าบริการ แต่มีอีกจำนวนไม่น้อยที่ชอบลักลอบตัด-แปะ (cut-paste) จนทำให้เกิดศัพท์คำว่า “การโจรกรรมทางวิชาการ” ดังนั้นการจัดการสารสนเทศปัจจุบันต้องนำคุณธรรมสอดแทรกไว้กับตัวเนื้อหาด้วย เช่น บทความฉบับเต็มจากวารสารในรูปแบบ Pdf นั้น ศาสตราจารย์ คาร์เซย์ ชาน (Prof. Casey Chan) ค้นพบว่า เรื่องเดียวกันโดยผู้เขียนคนเดียวกัน ทำไมจึงมีปรากฏในหลายฐานข้อมูลและใช้โครงสร้างจัดเก็บที่แตกต่างกัน ทำไมเรื่องเดียวกันจึงมีผู้รับผิดชอบจัดพิมพ์หลายที่ แล้วจะจัดการกับสื่อดิจิทัลเหล่านี้ได้อย่างไร จึงเป็นที่มาการคิดสร้างเครื่องมือเพื่อให้ข้อมูลที่เก็บเป็นไฟล์ Pdf สามารถใช้งานร่วมกับไฟล์ MP3 และสามารถแสดงเมทาดาตา (metadata) ซึ่งไม่ได้ผูกโยงไว้กับตัวเนื้อหาหรือตัวเอกสาร แต่ผูกติดไว้กับ tag ของแต่ละข้อมูล เมื่อคลิกเพียงครั้งเดียว จะเห็นรายละเอียดทางบรรณานุกรมหรือเมทาดาตาได้ ดังนั้นเมื่อนักวิชาการอ่านเอกสารใดๆ ในรูป Pdf จะพบเมทาดาตาตามมาด้วยตลอดด้วยเทคนิค DOI (Digital Object Identifier) ระบบสากลที่ใช้ระบบหมายเลขในการค้นหาเอกสาร หมายเลขดังกล่าวใช้เป็นตัวเลขระบุเอกสารฉบับอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ขึ้นกับตำแหน่งที่อยู่ของเอกสารนั้นๆ รหัสที่กำหนดจะประกอบด้วยเลขบาร์โค้ด ที่มีเลขแถวหน้าแสดงชื่อหน่วยงาน เลขแถวหลังแสดงชื่อสำนักพิมพ์

เครื่องมือดังที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ช่วยป้องกันมิให้ผู้ใด กล้าลักลอบนำไปใช้โดยพลการแล้ว ยังสร้างความมั่นใจให้ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลดิบหรือ เจ้าของลิขสิทธิ์ผลงานชิ้นนั้นว่าจะได้รับความเป็นธรรม ปลอดภัย และช่วยเพิ่มมูลค่าของ เนื้อหานั้นๆ ได้

การสร้างคุณธรรม มิได้จำกัดเฉพาะสื่อสารสนเทศเท่านั้น วงการธุรกิจที่มองเห็น คุณค่าของ “คุณธรรม” ได้นำระบบความเห็นใจและการให้แบบกล้าได้กล้าเสียมาใช้ปรับกล ยุทธ์การขาย เช่น ธุรกิจโทรศัพท์เคลื่อนที่ ที่นิยมแจกซิมแจกเครื่อง หรือซื้อ 1 แคม 1 หรือ ทำโปรโมชั่นโทรไม่อั้น ทำให้ลูกค้าตัดสินใจหันมาใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นเพราะเชื่อมั่นว่าเป็น วิธีที่ลูกค้าได้รับความยุติธรรม หรือการนำระบบเพิ่มกำลัง สร้างกำไร อย่างที่ อัง อัสฮาร์ โมห์ นูร์ (En Azahar Mohd Noor) นำมาใช้เพิ่มทักษะบุคลากร ด้วยการทุ่มทุนจัดหา ฐานข้อมูลออนไลน์และสารสนเทศที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ เพื่อให้บุคลากรในปีโตรนาส มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวใหม่ๆ ได้ทักษะแนวคิดใหม่ๆ ที่นำไปสู่การสร้างผลกำไรสูงสุดให้แก่ องค์กร

ความคิดดังกล่าว ทำให้นึกถึงสัจธรรมที่ว่า **ยิ่งให้ ยิ่งได้** และนึกเลยต่อไปว่าควรรหา เครื่องมือที่ดีที่ช่วยสนับสนุนให้คนอยากเข้ามาห้องสมุดในอวกาศกันมากขึ้น เช่น การใช้ ISIS (Integrated Scalable Information System) ของ คริสโตเฟอร์ วอร์น็อกซ์ (Mr. Christopher Warnock) โปรแกรมที่ได้รับความวางใจจากสำนักพิมพ์ วงการห้องสมุด และ วงการอื่นๆ ในการใช้บริหารงานเบื้องหลังที่เป็นงานฐานข้อมูลออนไลน์ หรือหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ที่จัดเก็บสารสนเทศเป็นไฟล์พีดีเอฟ หรือสื่อที่ ให้ความสำคัญกับการใช้เนื้อหา (content) เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปที่มีความยืดหยุ่น สามารถ

ทำงานร่วมกับจาวาแบบ API (Application Programming Interface) มีหน้าที่หลักควบคุมการทำงานต่างๆ ของวินโดวส์และเป็นตัวกลางติดต่อระหว่างแอปพลิเคชัน เพียงผู้ใช้ (Client) กดเอนเทอร์หรือคลิกเมาส์ ก็สามารถเรียกใช้ข้อมูลได้ตามปกติโดยที่ผู้ใช้งานไม่รู้เลยว่าเรื่องที่ได้มานั้นมาจากฐานข้อมูลไหนจากเว็บไซต์ไหน มีการจัดเก็บอย่างไร อีกตัวอย่างหนึ่งที่ยิ่งทำยิ่งได้ ยิ่งให้ยิ่งได้ คือ การเกิดสาธารณกรมเสรีวิกิพีเดียที่ช่วยค้นหาคำตอบเรื่องที่สงสัยพร้อมรายการโยง ทำให้การเขียนบทความมีความชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น

สรุป

แนวทางที่กล่าวข้างต้น คงมีส่วนช่วยสร้างภาพให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการบ้างว่าห้องสมุดในอนาคตของเราควรเป็นอย่างไร ความเห็นเพิ่มเติมคือก่อนจะคิดทำการใด ควรเรียนรู้อดีต รู้ทันปัจจุบัน เพื่อก้าวทันอนาคต อีกทั้งพึงตระหนักว่า การทำการใดๆ ให้ประสบความสำเร็จมิได้เกิดจากการทุ่มเทเงินทองเท่านั้น แต่เกิดจากความเข้าใจของบุคคลากรในองค์กร ได้ทราบสาเหตุต้น (ความเป็นมาของเกิดแผน โครงการ หรืออื่นๆ) ผลลัพธ์ที่ได้ (องค์กรอยู่ได้ คนอยู่ได้) องค์กรนั้นจะได้บุคคลากรคนใหม่กลุ่มใหม่ (สามัคคีคือพลัง) ที่พร้อมสละแรงกายแรงใจแรงทรัพย์เพื่อปกป้ององค์กร ช่วยผลัก ช่วยดันให้องค์กรก้าวไปสู่การแข่งขัน (Benchmarking) ลำดับ**แถวหน้าต่อไป**

INNOPAC User Group ครั้งที่ 13

จันทร์เพ็ญ กล่อมใจขาว*

การประชุมกลุ่มผู้ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ INNOPAC ในประเทศไทย หรือที่เรียกกันว่า “การประชุม IUG” จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานจากทุกห้องสมุด ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นและทราบถึงอุปสรรคของการใช้งาน ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหาที่น่าสนใจ รวมทั้งได้เรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างห้องสมุดที่ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติเดียวกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ตลอดจนได้รับทราบถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาระบบห้องสมุดอัตโนมัติ และเป็นเวลาของการรวมพลังเพื่อเสนอข้อต่อรองในการแก้ปัญหาต่างๆ ให้กับบริษัท

การประชุมกลุ่มผู้ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ INNOPAC ในประเทศไทยนี้ แต่ละห้องสมุดจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ โดยในครั้งแรกนั้นสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) เป็นเจ้าภาพ ครั้งที่ 2 และ 3 สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่ 4 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ 5 สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ครั้งที่ 6 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ 7 สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ครั้งที่ 8 สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร ครั้งที่ 9 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 10 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร ครั้งที่ 11 สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ครั้งที่ 12 สถาบันวิทยบริการ

---

* งานเทคโนโลยีสารสนเทศ หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง ม.ศิลปากร
อีเมลล์ : kchanpen@su.ac.th, klomchai@gmail.com โทรศัพท์ 034-253910-17 ต่อ 21130

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในครั้งที่ 13 (พ.ศ. 2551) สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมกลุ่มผู้ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ INNOPAC ในประเทศไทย ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างวันที่ 2-3 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ณ โรงแรมตักศิลา จังหวัดมหาสารคาม

คณะของหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเดินทางไปร่วมการประชุมในครั้งนี้รวม 4 ชีวิต โดยออกเดินทางกันในวันเสาร์ที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2551 และเป็นที่น่าแปลกใจ เพราะภายในรถ VIP 30 ที่นั่ง (กรุงเทพฯ-มหาสารคาม) เที่ยวเวลา 9.30 น. มีผู้โดยสารซึ่งเป็นผู้ที่จะเดินทางไปร่วมประชุม IUG มากถึง 26 คน การเดินทางเป็นไปด้วยความครึกครื้น อาหารว่าง อาหารกลางวัน น้ำดื่ม ที่บัสโฮสเตรียมแจกให้ผู้โดยสารอยู่ตลอดการเดินทาง สิ่งที่จะช่วยให้ความเพลิดเพลินมากที่สุด คงจะหนีไม่พ้นการดูวิดีโอ (ซึ่งเป็นละครที่อัดไว้ต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง) ยิ่งดูก็ยิ่งติดพัน จนลืมนึกถึงการเดินทางอันยาวไกลกว่า 6 ชั่วโมง เมื่อถึงจุดหมายปลายทาง ทุกคนลงความเห็นว่านั่งกันมานาน เดินไปโรงแรมกันดีกว่า ประมาณ 500 เมตร ในที่สุดก็ถึงที่พัก และได้พักผ่อนซักที่

เมื่อพระอาทิตย์ลับขอบฟ้า ความมืดเริ่มมาเยือน ความหิวก็เช่นกัน เราทั้ง 4 ก็เริ่ม

ออกมาหาอาหารเย็นรับประทานกัน และเมื่อเดินออกมาถึงตลาดโต้รุ่งที่อยู่ไม่ไกลจากโรงแรมมากนัก มองไปบนท้องฟ้า เราก็ได้เห็น “พระจันทร์ยิ้ม” กำลังมองและยิ้มให้กับพวกเรา ทำให้รู้สึกว่ามันพระจันทร์สวยสดใสเป็นพิเศษ ทั้งที่มีเพียงเสี้ยวเดียวเท่านั้นเอง

เช้าวันที่ 2 ธันวาคม วันเริ่มต้นการประชุมวันแรก พิธีเปิดโดย ผศ.ดร.ศุภชัย สัมปปีโต รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จากนั้นก็มีการถ่ายรูปร่วมกันเป็นที่ระลึก และเข้าสู่การประชุมในหัวข้อแรก คือ Corporate Overview Strategic Directions โดยผู้แทนบริษัท INNOVATIVE Interface (คุณกฤษณา ธรรมปาโล) เนื้อหาเป็นการแนะนำบริษัท INNOVATIVE Interface โดยเฉพาะผู้บริหารของบริษัทฯ บุคลากร และผลิตภัณฑ์ตั้งแต่แรกเริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน รวมถึงในอนาคต

ต่อด้วยการบรรยายเรื่อง Courtesy Notice via Email (การแจ้งเตือนล่วงหน้า วันครบกำหนดส่งทรัพยากรสารสนเทศทางอีเมล) โดยคุณสุวันนา ทองสีสุขไส จากสำนักหอสมุดและทรัพยากรการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งระบบนี้เป็นการทำงานร่วมกันของ Courtesy notices (การเตือนล่วงหน้า) Auto notices (การส่งอัตโนมัติ) และ Circulation notices via email (การส่งทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์) เพื่อเป็นการแจ้งเตือนล่วงหน้าให้ผู้บริการทราบว่าทรัพยากรสารสนเทศที่ยืมไปนั้นใกล้จะครบกำหนดส่งแล้วผ่านทางอีเมล ซึ่งหากจะใช้โมดูลนี้ ควรจะมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริการตระหนักถึงความสำคัญในการบันทึกอีเมลของตนในทะเบียนผู้ใช้ (Patron record)

ตามด้วยการบรรยายในหัวข้อ Patron Info Application โดยคุณสมจิต รัตนสวนจิก จากสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งในส่วนแรกเป็นเรื่องของรหัส PIN ที่ห้องสมุดผู้ให้บริการเป็นผู้กำหนดในทะเบียนผู้ใช้ (Patron record) โดยเป็นชุดตัวเลขที่กำหนดเป็นรหัสลับเฉพาะส่วนบุคคลนำมาใช้ร่วมกับเลขบาร์โค้ดบัตรสมาชิกห้องสมุด เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ใช้นำบัตรสมาชิกของบุคคลอื่นมายืมที่เครื่องยืมคืนด้วยตนเอง (Selfcheck) รวมถึงการใช้งานอื่น เช่น การจองผ่านเว็บ การยืมต่อจากเว็บ ใช้เป็นรหัสในการดู

รายละเอียดการยืม เป็นต้น นอกจากเรื่องของรหัส PIN แล้ว ยังมีเรื่องของการจัดการรูปภาพ (Patron image) ซึ่งเป็นอีกโมดูลหนึ่งในระบบห้องสมุดอัตโนมัติ INNOPAC (Millennium) เป็นการนำรูปภาพผู้ใช้บริการมาจัดเก็บไว้ในระบบประวัติของผู้ใช้ เพื่อเป็นการตรวจสอบผู้ใช้บริการและป้องกันการนำบัตรผู้อื่นมาใช้มายืมกับเจ้าหน้าที่ และส่วนสุดท้ายเป็นเรื่องของการจอง (Hold) ที่อนุญาตให้ผู้ใช้บริการสามารถจองทรัพยากรสารสนเทศที่มีผู้อื่นยืมไปผ่านทางเว็บ

จากนั้นเป็นการรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินงานผู้ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ INNOPAC ซึ่งในปีพ.ศ. 2551 มีการประชุมกันทั้งสิ้น 2 ครั้ง และมีกิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วคือ การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาที่ได้จากการประชุมกลุ่มผู้ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ INNOPAC ครั้งที่ 12 การประสานงานในการเตรียมการจัดประชุมกลุ่มผู้ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ INNOPAC ครั้งที่ 13 ณ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ ในเรื่อง My Millennium, WWW Option, Global Update & Statistics, Blog, Thai IUG Website และ RSS Feed นอกจากนี้ยังได้จัดทำคู่มือปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนกันแต่ละห้องสมุดรูปแบบไฟล์ PDF การทำ Blog ความรู้ การแจ้งข่าวใน INNOPAC Listserv Thailand และการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันใน Thai IUG Website (<http://iug.lib.kmutnb.ac.th>)

ถัดมาเป็นการประชุมกลุ่มย่อยในโมดูลต่าง ๆ ได้แก่ Administration, Acquisition Module, Cataloguing Module, Serial Control, OPAC และ System เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในแต่ละโมดูล รวมถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่พบ เพื่อให้ผู้แทนบริษัทได้ชี้แจง เมื่อเสร็จจากการประชุมกลุ่มย่อยแล้ว ชาวคณะผู้เข้าประชุม IUG ก็เดินทางไปเยี่ยม

ชมสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
และในตอนค่ำก็เข้าร่วมงานเลี้ยงต้อนรับภายใน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งให้การต้อนรับ
ผู้เข้าร่วมประชุมอย่างอบอุ่น

ในวันที่ 3 ธันวาคม เริ่มเข้าสู่หัวข้อแรกของการประชุมคือ New Products โดย
ผู้แทนบริษัท INNOVATIVE Interface (คุณกฤษณา ธรรมปาโล) เป็นการแนะนำผลิตภัณฑ์
ใหม่ของบริษัทฯ เช่น Express Lane เป็นตัวซอฟต์แวร์ของ Millennium ทำหน้าที่เป็น Self
Checkout, หรือ Content Pro ซึ่งเป็น Database management รูปแบบหนึ่ง สามารถเก็บ
ดาต้าในฟอร์แมตใดก็ได้ เป็นต้น ต่อมาเป็นการนำเสนอเรื่อง Millennium : Import-Export
step by step โดย คุณรุ่งเรือง ลิทธิจันทร์ จากสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มาเล่าให้ฟังถึงการทำงานของ การ Import และ Export ไม่ว่าจะเป็นการ Create Lists,
Remote, Data exchange เป็นต้น

จากนั้นคุณจีระพล คู่คุ้ม จากสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระ
จอมเกล้าพระนครเหนือ ได้มาเล่าให้ฟังเกี่ยวกับ OS for Millennium server ทั้ง Hardware
และ OS สำหรับระบบห้องสมุดอัตโนมัติ INNOPAC (Millennium) รวมถึง
Uninterruptible Power Supply (UPS), Powerwatch, Compilers และ Debuggers และ
คุณฉัตรวรรณ สุดใจประภารัตน์ จากสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาเล่า
ประสบการณ์เกี่ยวกับ Millennium 2007 แนวคิดและประสบการณ์ ว่าทำไมทางสถาบัน
วิทยบริการ จุฬาฯ จึงต้องใช้ Millennium Release 2007 การเตรียมความพร้อมทางด้าน
ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และปัญหาที่พบหลังการ Upgrade

จากนั้นเป็นการบรรยายเรื่อง โปรแกรมประยุกต์สำหรับสร้าง Label โดยคุณ สันติภาพ เปลี่ยนโชติ จากสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เกี่ยวกับโปรแกรม Label Maker 1.1 ซึ่งเป็นโปรแกรมที่สามารถพิมพ์ Label ไอเทม โดยข้อมูลจาก Create list โดยสามารถกำหนดขนาดและรูปแบบได้ในรูปแบบไฟล์ PDF นอกจากนี้ยังสามารถพิมพ์บาร์โค้ดซึ่งสามารถใช้งานร่วมกับระบบการยืมคืนได้ และสามารถพิมพ์ข้อมูลจาก PC-Cir เพื่อป้อนข้อมูลด้วยการยิงบาร์โค้ดได้ จากนั้นเป็นการถาม-ตอบปัญหาในโมดูลต่าง ๆ โดยผู้แทนบริษัท INNOVATIVE Interface (คุณกฤษณา ธรรมปาโล) สุดท้ายก็ถึงเวลาที่ ต้องรำลา และปิดการประชุม โดยผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และส่งมอบการประชุม IUG ครั้งต่อไปให้กับผู้อำนวยการสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล

.....สำหรับพวกเราถือว่าการเดินทางยังไม่จบ เพราะนอกจากจะต้องเดินทางไป จังหวัดขอนแก่นเพื่อขึ้นรถไฟกลับ โดยได้รับความอนุเคราะห์จากพี่ๆ ผู้แสนจะใจดี จาก สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พาพวกเราติดรถไฟขอนแก่น และเลยไปแสวงหา ความรู้ต่อที่สำนักทรัพยากรการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยขอนแก่นแล้ว การเดินทางความคิดที่ เป็นผลจากการเก็บเกี่ยวความรู้จากการสัมมนาที่ต้องไปช่วยกันคิด กลับไปปรับใช้ที่ หอสมุดฯ ของเราต่อไปนั้นยังไม่จบ และเป็นเส้นทางทางที่เราต้องเดินและเดินต่อไป

แล้ว...หน้าที่ยิ้มแฉ่งเหมือนจันทร์เมื่อคืนก่อนของทุกคน กับลุงของฝากไบโตน ก็ถึงบ้านในตอนสายๆ ของวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2551

... ปิดมาน ...

ผลิผลของโครงการ IT Update

กาญจนา สุคนธมณี *

หากท่านอ่านลานจันทร์ ฉบับไอทีฉบับนี้ตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย จะทำให้เข้าใจทันทีว่า บุคลากรหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ ทั้งบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป และตำแหน่งต่างๆ ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองทั้งความคิดและพฤติกรรม (หลายๆ คนเปลี่ยนมานานแล้ว) ข้าพเจ้าในฐานะทั้งบรรณารักษ์และหัวหน้าของหอสมุดแห่งนี้ มีความคิดเรื่องไอที มานานแล้วเช่นกัน และยังเพิ่มมากขึ้นๆ เปิดโอกาสและสนับสนุนทุกวิถีทางแก่ทุกคนที่มีจิตใจใฝ่ไอที ให้นำไอทีมาพัฒนาตน และพัฒนางานเพิ่มมากขึ้น

ข้าพเจ้าคือ หนึ่งในหลายคนจากผลิผลของโครงการ IT Update ถูกขอร้องแถมบังคับจากหัวหน้างานเทคโนโลยีสารสนเทศ (คุณจันทร์เพ็ญ กล่อมใจขาว) หัวหน้าฝ่ายบริการ (คุณสมปอง มิสสิตะ) ให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยต้องเปิดอีเมลด้วยตนเอง ต้องเขียน Blog ต้องใช้ iGoogle และอื่นๆ ตามที่ได้ร่ำเรียนและรับรู้จากโครงการ IT Update ข้าพเจ้าต่อรองขอเปิดอีเมล เป็นลำดับแรก เขียน Blog เป็นลำดับที่ 2 และต่อๆ ไป

สำหรับบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ขยันขันแข็งมาก ใช้ทุกอย่างตามที่ได้รับความรู้จากโครงการ IT Update และใช้ได้ดีด้วย อาจกล่าวได้ว่า ก้าวหน้าไปมากพอสมควร และโครงการ IT Update ก็ยังคงดำเนินการต่อไป

---

* บรรณารักษ์เชี่ยวชาญ 9 หัวหน้าหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลานจันทร์